

Till Statsrådet och chefen för Jordbruksdepartementet

Den 17 februari 2000 bemyndigade regeringen chefen för Jordbruksdepartementet att tillkalla en särskild utredare med uppgift att lämna förslag till en sammanhållen svensk hästpolitik.

Med stöd av bemyndigandet förordnade chefen för Jordbruksdepartementet den 18 februari 2000 f.d. statssekreteraren Madeleine Emmervall som särskild utredare.

Till sekreterare i utredningen förordnades den 14 mars 2000 ekonomen Per Johansson (fr.o.m. den 15 mars 2000).

Till att ingå i en referensgrupp till utredningen förordnades den 9 maj 2000 handläggaren vid Länsstyrelsen i Jämtlands län Jone Bixo, generalsekreteraren i Svenska Ridsportförbundet Lars Hjalmarson, chefen för Nationella Stiftelsen för Hästhållningens Främjande Olof Karlander, styrelseledamoten i Svenska Lantarbetareförbundet Anna Levin, styrelseledamoten i Stockholms Kapplöpningsällskap Eva McLaren, docenten vid Sveriges lantbruksuniversitet Görel Nyman, för Svenska Travsportens Centralförbund Christina Olsson, docenten vid Sveriges lantbruksuniversitet Jan Philipsson, ombudsmannen i Lantbrukarnas Riksförbund Bo Slättsjö och styrelseledamoten i Svenska Hästavelsförbundet Christina Wale.

Styrelseledamoten i Svenska Lantarbetareförbundet Anna Levin entledigades på egen begäran på grund av ett nytt arbete från och med den 10 juli 2000. Samma dag förordnades ombudsmannen i Svenska Lantarbetareförbundet Claes Bloch till att ingå i referensgruppen.

Utredningen har antagit namnet Hästpolitiska utredningen (HPU). Härmed överlämnas betänkandet En svensk hästpolitik (SOU 2000:109). Utredningsuppdraget är därmed avslutat.

Madeleine Emmervall

/Per Johansson

Innehåll

Förkortningslista	9
Sammanfattning	11
Författningsförslag	35
Förslag till lag om ändring i djurskyddslagen (1988:534)	35
1 Utredningsuppdraget	37
1.1 Direktiven.....	37
1.2 Uppläggning av arbetet.....	38
1.3 Disposition av betänkandet	39
2 En sammanhållen svensk hästpolitik	41
3 Svensk hästsektor.....	45
3.1 Svensk ridsport.....	49
3.1.1 Ridskolornas verksamhet	50
3.2 Svensk travsport	51
3.2.1 Organisationer inom svensk travsport	55
3.3 Svensk galoppsport	59
3.3.1 Organisationer inom svensk galoppsport	60
3.4 AB Trav och Galopp ansvarar för totalisatorspelet	61
3.5 Hästavelsorganisationerna.....	65
3.5.1 Svenska Hästavelsförbundet	65

3.6	Vissa andra hästorganisationer	66
3.6.1	Ackordhäststiftelsen	66
3.6.2	Föreningen Skogshästen	67
3.6.3	Svenska Islandshästföreningen.....	67
3.6.4	Western Rider´s Association of Sweden (WRAS)	68
3.7	Nationella Stiftelsen för Hästhållningens Främjande	69
4	Svensk hästavel	71
4.1	Utredningens förslag.....	74
4.2	Motiv för mina förslag	75
4.2.1	Mina utgångspunkter	75
4.2.2	Häststatistik.....	78
4.2.3	Avelsorganisationerna och register- och stambokförande organisationer m.m.	79
4.2.4	Djurskyddskraven i avelsarbetet	84
4.2.5	Uppfödarpremier – en fråga för sektorn	86
4.2.6	Långsiktiga avelsåtgärder	87
4.2.7	Krav på gynekologisk hälsokontroll före seminering av sto	89
5	Den hippologiska högskoleutbildningen.....	91
5.1	Utredningens förslag.....	92
5.2	Motiv för mina förslag	94
5.2.1	Ansvarsförhållanden och styrformer	94
5.2.2	Principer för utbildningens finansiering m.m.	97
5.2.3	Antal studenter.....	99
5.2.4	På sikt ett tredje utbildningsår	99
6	Övrig utbildning på hästområdet.....	101
6.1	Utredningens förslag.....	101
6.2	Motiv för mina förslag	102
6.2.1	Mina utgångspunkter	102
6.2.2	Riksrekryterande gymnasiala utbildningar	107
6.2.3	Riksidrottsgymnasier	108
6.2.4	Folkhögskoleutbildningar	108

6.2.5	Kvalificerade yrkesutbildningar (KY-utbildningar)	109
6.2.6	Fortbildning av yrkesverksamma	110
6.2.7	Hästar i renskötseln.....	111
6.2.8	Hovslagarskolan i Skara och utbildningen av hovslagare	113
7	Forskning inom hästsektorn	115
7.1	Utredningens förslag	116
7.2	Motiv för mina förslag.....	117
7.2.1	Hästsektorns förslag.....	118
7.2.2	Resurser för hästforskning.....	121
7.2.3	Samspel mellan hästforskning och den hippologiska högskoleutbildningen.....	122
8	Hästens roll i jordbrukspolitiken	123
8.1	Utredningens förslag	126
8.2	Motiv för mina förslag.....	129
8.2.1	Mina utgångspunkter.....	129
8.2.2	Av EU helt finansierade jordbrukspolitiska stöd	132
8.2.3	Av EU delfinansierade jordbrukspolitiska stöd	133
8.2.4	Nationellt finansierat jordbrukspolitiskt stöd.....	137
9	Djurskydd och miljö m.m.	139
9.1	Utredningens föreslag	139
9.2	Motiv för mina förslag.....	140
9.2.1	Djurskyddslagen	140
9.2.2	Godkännande av hovslagare m.m.	145
9.2.3	Transport av häst m.m.....	146
9.2.4	Djurskydd vid hästauktioner och hästmarknader	148
9.2.5	Omhändertagande av döda hästar	149
9.2.6	Hästarnas påverkan på miljön.....	149
9.2.7	Ridning och körning i naturen m.m.	151

10 Företag och organisationers ekonomiska situation och konkurrensförmåga	153
10.1 Utredningens förslag.....	153
10.2 Motiv för mina förslag	154
10.2.1 Mina utgångspunkter	154
10.2.2 Förslag från Svenska Ridsportförbundet.....	159
10.2.3 Mina synpunkter på SvRF:s förslag	160
11 Konsekvensbeskrivningar	163
Referenslista.....	165
Bilagor:	
1 Kommittédirektiv.....	167
2 Bakgrund till Svensk hästavel (kap. 4)	171
3 Bakgrund till Den hippologiska högskoleutbildningen (kap. 5)	185
4 Bakgrund till Övrig utbildning på hästområdet (kap. 6)	205
5 Bakgrund till Forskning inom hästsektorn (kap. 7)	213
6 Bakgrund till Hästens roll i jordbrukspolitiken (kap. 8)	217
7 Bakgrund till Företag och organisationers ekonomiska situation och konkurrensförmåga (kap. 10)	235
8 Vissa EU-länders tillämpning av de EU delfinansierade stöden inom den gemensamma jordbrukspolitiken m.m. ..	243

Förkortningslista

AB Trav och Galopp	ATG
Amatörryttarklubben	ARK
Avelsföreningen för Svenska Ardennerhästen	ASA
Avelsföreningen för Svenska Varmblodiga Hästen	ASVH
Avelsföreningen för Svenska Varmblodiga Travhästen	ASVT
Biologiska Yrkeshögskolan	BYS
B-Tränarnas Riksförbund	BTR
Forskningsrådet för Miljö, Areella näringar och Samhällsbyggande	MAS
Föreningen Ridskolan Strömsholm	FRS
Föreningen Skogshästen	FS
Galopphästägarnas Riksförbund	GHR
Hästhållningens Yrkesnämnd	HYN
Hästsportens Folkhögskola	HF
Jockeyklubben	JK
Lantbrukarnas Riksförbund	LRF
Nationella Stiftelsen för Hästhållningens Främjande	NS
Riksförbundet för Sveriges Travhästägare	RST
Riksföreningen för Ridningens Främjande	RidF
Skogs- och Jordbrukets Forskningsråd	SJFR
Skånes Galoppsällskap	SGS
Statens veterinärmedicinska anstalt	SVA
Stiftelsen Lantbruksforskning	SLF
Stockholms Kapplöpningssällskap	SKS
Svenska Amatörtränarföreningen	SATF
Svenska Arabgaloppklubben	SAGK

Svenska Fullblodsavelsföreningen	SFAF
Svenska Galoppsportens Centalförbund	SGC
Svenska Hovslagarföreningen	SHF
Svenska Hästavelsförbundet	SH
Svenska Islandshästföreningen	SIF
Svenska Ponnyavelsförbundet	SPAF
Svenska Ponnytravförbundet	SPT
Svenska Ridsportförbundet	SvRF
Svenska Travsportens Centalförbund	STC
Sveriges Galopptränares Riksförbund	SGR
Sveriges lantbruksuniversitet	SLU
Sveriges Travsportamatörers Riksförbund	StaR
Sveriges Veterinärförbund	SVF
Sveriges Veterinärmedicinska Sällskap	SVS
TravSverigesDamblubbar	TSD
Travtränarnas Riksförbund	TR
Western Rider´s Association of Sweden	WRAS

Sammanfattning

Kapitel 1 – Utredningsuppdraget

HPU:s uppgift har varit att utarbeta ett förslag till en sammanhållen svensk hästpolitik. Syftet med utredningen är att skapa förutsättningar för att bevara och utveckla hästsektorn i Sverige. Utredningsarbetet skall enligt direktiven bedrivas i nära samarbete med organisationer inom hästsektorn.

HPU skall enligt direktiven

- undersöka förutsättningarna för organisationers och företags konkurrensförmåga inom hästsektorn samt för hästens roll i den gemensamma jordbrukspolitiken,
- bedöma behovet av stöd till forskning och utbildning inom hästsektorn samt till avel och uppfödning,
- se över och komma med förslag vad avser ansvarsfördelning, styrformer och finansiering mellan SLU och Nationella Stiftelsen för Hästhållningens Främjande när det gäller den hippologiska högskoleutbildningen,
- bedöma hur hästnäringen kan medverka till att uppfylla miljömålen för jordbruket och för skogsbruket, de av riksdagen antagna miljö kvalitetsmålen och regeringens målsättning om att ställa om Sverige till ett ekologiskt hållbart samhälle, utifrån principen om att ett sektorsintegrerat miljöansvar skall vara vägledande,
- belysa hur länder som är jämförbara med Sverige har hanterat de aktuella frågorna,
- belysa vad som i övrigt kan anses vara relevant för uppdraget,
- ha som ambition att utforma ett generellt utformat stöd för hästsektorn som ligger i linje med en modern näringspolitik,
- ange kostnaderna för förslagen samt föreslå hur de skall finansieras.

Jordbruksdepartementet förordnade i beslut den 9 maj 2000 följande personer att ingå i en referensgrupp knuten till utredningen: handläggaren vid Länsstyrelsen i Jämtlands län Jone Bixo, generalsekreteraren i Svenska Ridsportförbundet Lars Hjalmarson, chefen för Nationella Stiftelsen för Hästhållningens Främjande Olof Karlander, styrelseledamoten i Svenska Lantarbetareförbundet Anna Levin (från och med den 10 juli 2000 ersatt med ombudsmannen i Svenska Lantarbetareförbundet Claes Bloch), styrelseledamoten i Stockholms Kapplöpningssällskap Eva McLaren, docenten vid Sveriges lantbruksuniversitet Görel Nyman, för Svenska Travsportens Centralförbund Christina Olsson, docenten vid Sveriges lantbruksuniversitet Jan Philipsson, ombudsmannen i Lantbrukarnas Riksförbund Bo Slättsjö och styrelseledamoten i Svenska Hästavelsförbundet Christina Wale.

HPU har inhämtat synpunkter från hästsektorns organisationer och myndigheter genom att anordna åtta hearings (sex muntliga och två skriftliga). Särskilda överläggningar har skett med vissa organisationer och myndigheter. Utredningen har dessutom gjort studieresor i norra, mellersta och södra Sverige samt till Danmark.

Kapitel 2 – En sammanhållen svensk hästpolitik

Hästar och hästhållning har betydelse för människor och samhälle inom flera olika områden, t.ex. idrott, fritid, företagande, jordbruk och miljö, regionalpolitik, sysselsättning m.m. Mot bland annat den bakgrunden är det angeläget att det finns en sammanhållen svensk hästpolitik.

Enligt riksdagsbeslut vilar idrottspolitiken och ungdomspolitiken på tre hörnstenar. Jag tycker det är naturligt att en sammanhållen svensk hästpolitik står på fyra friska ben, nämligen:

en kvalitetsmedveten avel och uppfödning som är anpassad till användarnas behov, inte minst barnens och ungdomarnas, och de krav som hästsporterna ställer,
en hög kompetens hos de som arbetar i sektorn och som är anpassad till de krav som bland annat ställs av föräldrar till barn och ungdomar som rider och kör, hästägarna, hästsporterna och hästföretagarna, t.ex. ridskolor, tränare och uppfödare,
en medvetenhet om den roll och betydelse som hästar, hästsport och annan typ av hästanvändning spelar för det svenska jord-

och skogsbruket, för att uppfylla jordbrukets miljömål och utvecklingen av den svenska landsbygden, en god arbetsmiljö för de som arbetar med hästar och en etiskt god hästhållning som bedrivs med stor hänsyn till djurskyddet och till miljön, så att hästsektorn kan bevara ett högt förtroende från samhället vad gäller formerna för hur hästsporterna och övriga hästverksamheter bedrivs.

Dessa delar utgör enligt min mening grunden för en sammanhållen svensk hästpolitik som kan ha stor betydelse såväl var för sig som tillsammans på både nationell, regional och lokal nivå för att bevara och utveckla den svenska hästsektorn.

Hästsektorns organisationer bör själv lägga fast målen för sin verksamhet. Staten bör endast ange de syften som staten har med sin bidragsgivning, eller genom författning säkerställa att verksamheten bedrivs inom ramar som accepteras av samhället.

Kapitel 3 – Svensk hästsektor

Det finns enligt min bedömning 200 000–225 000 hästar i Sverige. Säkra uppgifter saknas då det inte, förrän den 1 november i år i samband med att föreskrifter meddelats gällande det s.k. hästpasset, har funnits något krav på att hästar skall registreras. Hästsektorn skapar sysselsättning som motsvarar ca 10 000 heltidsarbeten och ca 30 000 deltidssarbeten. Hästsektorn omsätter ca 18 miljarder kr per år. Drygt 10 miljarder kr utgörs av totalisatorspel vid trav- och galopptävlingar. Hästsektorn har också stor betydelse för jordbruket. Hästar och hästhållning utgör jordbrukets femte största intäktskälla. Jordbrukarnas intäkter från hästsektorn är enligt LRF:s beräkningar ca 1,28 miljarder kronor per år.

Hästar och hästsport är en av våra populäraste fritidssysselsättningar och svensk ridsport har en framträdande position på elitnivå. Svenska Ridsportförbundet har ca 216 000 medlemmar, varav 85 % är kvinnor. Ungefär 65 % av medlemmarna är yngre än 25 år. Ungefär 185 000 personer genomförde ca åtta miljoner ridtimmar vid ridskolorna under år 1999. Ridning används också alltmer som en del i rehabiliterings- och habiliteringsarbete och det

finns enligt SvRF ungefär 4 000 aktiva ryttare som är handikappade.

Sverige är en av de tre ledande travsportnationerna i världen. Sverige har en internationellt konkurrenskraftig elit och en stark sportslig bredd. Travtävlingar anordnas i hela Sverige, från Jägersro i söder till Boden i norr. Under år 1999 gjordes ca 2,3 miljoner besök vid svenska travtävlingar. Det finns ca 400 professionella travtränare som tillsammans har ca 1 000 anställda. Antalet hästar i professionell träning uppgår till ca 8 300. Amatörporten har stor betydelse. Antalet amatörtränare, s.k. B-licensinnehavare är ca 7 250. Det genomförs knappt 1 000 tävlingsdagar med ca 10 000 löpningar per år inom svensk travsport. Under år 1999 deltog ungefär 14 000 ungdomar i travsportens ungdomsverksamhet.

Sverige är i ett internationellt perspektiv en liten galoppnation. Svensk galopp har svårt att hävda sig mot ledande galoppnationer. I Norden är Norge den sportsligt sett ledande galoppnationen. Tävlningar rids främst vid de två permanenta galoppbanorna Jägersro och Täby. Enstaka tävlingsdagar anordnas även vid Blommeröd och Strömsholm. Det finns ca 60 professionella galopptränare. De tränar drygt 800 hästar och har ca 100 anställda.

ATG ansvarar för totalisatorspel på trav- och galopptävlingar. ATG har att verka för att trav- och galoppsporten i landet skall kunna bedrivas på ett sådant sätt att de långsiktiga ramarna för sportens utveckling tryggas inom de av statsmakterna givna ramarna. Sedan ATG:s bildande år 1973 har spelet på trav- och galopptävlingar ökat från ca 800 miljoner kr per år till knappt 10,2 miljarder kr per år. Detaljregler för spel på trav- och galopphästar regleras dels i avtal, det s.k. totalisatoravtalet, som med viss periodicitet omförhandlas mellan företrädare för trav- och galoppsporterna och staten, dels i regeringsbeslut som beviljar ATG tillstånd att bedriva totalisatorspel vid trav- och galopptävlingar. I det senare fastställs bland annat totalisatoravdragets storlek för olika spelformer och den procentuella skatt som ATG skall betala till staten på basis av totalisatoromsättningen. Under år 1999 erhöll staten drygt 1,1 miljard kr i form av s.k. totalisatorskatt.

Tre avelsorganisationer på hästavelsområdet har godkänts av Jordbruksverket. För raserna inom travsporten, varm- och kallblodig travhäst, är STC avelsorganisation samt av Jordbruksverket godkänd register- och stambokförande organisation, för det engelska fullblodet har SGC motsvarande godkännanden. För övriga raser har SH godkänts av Jordbruksverket som avels-

organisation och som register- och stambokförande organisation för vissa korsningsraser och för hästar som saknar härstamningsuppgift m.m. Rasavelsföreningarna (27 st.), förutom de inom trav- och galoppsporterna, samverkar i avelsfrågor inom ramen för SH och har för respektive ras godkänts av Jordbruksverket som stam- och registerförande organisation.

NS bildades år 1992 efter ett förslag från en arbetsgrupp bestående av ATG, LRF och staten. Stiftelsens uppgift är att främja hästhållningen i Sverige med särskild tonvikt på utbildning, avel och uppfödning. I enlighet med en särskild överenskommelse mellan stiftarna och de dåvarande ridsportorganisationerna, som numera organiseras inom ramen för SvRF, skall stiftelsen särskilt se till ”att verksamhet av riksintresse för hästsporten vid anläggningarna Flyinge, Wången och Strömsholm utvecklas och organiseras på ett rationellt och effektivt sätt”. NS skall också ta tillvara svensk hästnäringens intressen inom andra områden av gemensamt intresse för näringen. Resurser för stiftelsens verksamhet avsätts i det s.k. totalisatoravtalet. För år 2000 disponerar NS ett anslag på 31 miljoner kr. Av dessa skall fem miljoner kr användas för en särskild ungdomssatsning enligt en överenskommelse mellan staten och trav- och galoppsporterna i det s.k. totalisatoravtalet.

Kapitel 4 – Svensk hästavel

Jag föreslår att det införs ett tidsbegränsat statligt stöd för långsiktiga åtgärder inom avelsarbetet som kan beviljas de tre avelsorganisationerna på hästavelsområdet, SGC, SH och STC.

Stödet bör avse åtgärder för att utveckla databaserade registreringssystem, utveckla och tillämpa moderna avelsvärderingsmetoder, anpassa och införa säkra identifieringsmetoder som baseras på modern teknik, t.ex. chipsmärkning, rådgivnings- och informationsinsatser riktade till hästuppfödare och till jordbrukare som önskar att ställa om sin nuvarande jordbruksproduktion.

Jag föreslår att stödet skall omfatta fyra miljoner kronor per år. Stödet bör vara tidsbegränsat och bör ges under fem år. Under den tiden bör nödvändiga initiala åtgärder ha vidtagits. Samtidigt har organisationerna getts möjlighet att förbereda en finansiering inom områdena för att på ett långsiktigt sätt kunna hantera därefter kommande utvecklingsarbete m.m. Jag föreslår

att stödet administreras av Jordbruksverket, och att avelsorganisationerna ges möjlighet att ansöka om medel för genomförande av insatser inom angivna områden. Samverkan mellan avelsorganisationer och register- och stambokförande organisationer bör kunna ske i tillämpliga delar. Detsamma gäller samverkan mellan avelsorganisationerna.

Vidare föreslår jag att Statens jordbruksverk ges i uppdrag att utreda förutsättningarna och kostnaderna för att förse praktiserande veterinärer med uppgifter om hästars identitet och ägaruppgifter i det fältadministrativa veterinärmedicinska datasystemet Vet@.

Jag föreslår vidare att Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 1998:38) om journalföring och uppgiftslämnande m.m. ändras så att en veterinär är skyldig att rapportera uppgifter till Jordbruksverket även vid behandling av häst som genomgår individuell behandling. Veterinären bör rapportera med samma periodicitet och med i allt väsentligt samma krav på uppgifterna som gäller för nötkreatur, svin, fjäderfä m.m. Dock skall hästens identitetsnummer alltid anges vid varje förrättning.

Jordbruksverket bör i sina beslut om godkännande av register- och stambokförande organisationer, förutom för register- och stambokförande organisationer inom trav- och galopp-sporternas raser, föreskriva att respektive godkänd organisation skall överföra identitets- och avelsvärderingsgrundande information till SH.

Jag föreslår att regeringen ger Jordbruksverket i uppdrag att utvärdera hur de av myndigheten godkända register- och stambokförande organisationerna fullgör sina uppgifter som register- och stambokförande organisation.

Hästaveln spelar en avgörande roll för att bevara och utveckla svensk hästsektor. För att svensk hästavel, och i förlängningen svensk hästsport, brukshästanvändning m.m., skall vara internationellt konkurrenskraftig, krävs att avelsarbetet bedrivs på ett effektivt sätt. År 1990 betäcktes totalt 27 800 ston. Motsvarande siffra för år 1999 var 18 700 ston. Antalet betäckta ston inom svensk halvblodsavel har nästan halverats från år 1990 till år 1999. Inom travaveln har antalet betäckta ston också minskat från 1990-talets början, men har under de fem senaste åren varit ganska stabilt med ca 7 000 betäckta varmblodiga travston per år.

Samtliga hästar kommer på sikt till följd av det införts ett s.k. hästpass från och med den 1 november i år att identitetskontrolleras och registreras med unika identitetsnummer. Dessutom skall hästens ägare registreras. Jag anser att detta i allt väsentligt är positivt även om det kan komma att medföra att kostnaderna för de enskilda hästägarna och uppfödarna ökar eftersom hästpassen skall finansieras med avgifter som betalas av hästägarna.

Några förutsättningar för att kunna bedriva ett effektivt avelsarbete är att varje häst har ett unikt identitetsnummer, att härstamningen för varje individ är säkerställd, att statistik förs över hästarnas prestationer, egenskaper, avelsresultat m.m. och att statistiken kan hanteras och utvärderas på ett effektivt sätt. En obligatorisk avelsvärdering av hingstar som skall verka i publik avel är ett viktigt styrmedel för att kunna bedriva en kvalitetsmedveten hästavel. Förutom att avelsarbetet bedrivs effektivt ser jag det som väsentligt att avelspopulationerna är tillräckligt stora och håller hög kvalitet. Avelsarbetet bör enligt min mening också bedrivas målmedvetet och vara anpassat till de krav som användarna och hästsporterna ställer. För de antalsmässigt större raserna inom främst hästsporterna är avelns kvalitet till stor del beroende av att det finns ekonomiska förutsättningar att importera avelshingstar eller sperma, och avelsston, från de internationellt sett mest framgångsrika länderna inom varje sport. Dessa förutsättningar är i allt väsentligt beroende av uppfödarnas möjlighet att föda upp hästar med lönsamhet.

Lönsamheten av att föda upp hästar är låg inom de flesta raserna. I många fall är den negativ även om bara rörliga kostnader beaktats. Jag anser att hästuppfödning, om den inte bedrivs som hobbyverksamhet, liksom annan typ av näringsverksamhet inom jordbruket i huvudsak måste baseras på företagsekonomiska grunder. Den statliga styrningen på området syftar till att främja djurs lämplighet för avel och att förebygga sjukdomar hos djur. Frågor rörande t.ex. uppfödarpremier som syftar till att premiera och stimulera en kvalitetsmedveten hästavel är således enligt min mening en fråga som sektorn själv får besluta om. Den utformning som trav- och galoppsporterna valt vid utformande av uppfödarpremierna skapar enligt min mening en drivkraft för uppfödarna som är av betydelse, och som premierar prestationer som knyter an till rasernas avelsmål.

Jag bedömer att det på kort sikt saknas förutsättningar för SH att med avgifter finansiera de utvecklingsinsatser som behövs för

att säkerställa att det finns datasystem, avelsvärderingsmetoder, märkningsmetoder m.m. som krävs för att ett effektivt avelsarbete skall kunna bedrivas. För att inte tappa värdefull tid bör det därför införas ett tidsbegränsat stöd för dessa angelägna åtgärder. För SGC och STC finns enligt mening i huvudsak nödvändiga ekonomiska resurser för just dessa ändamål. Men jag utesluter inte att det kan finnas motsvarande angelägna åtgärder även för dessa organisationer. På sikt anser jag dock att det inte är en statlig uppgift att ge stöd för dessa åtgärder. Det bör därför redan nu förberedas av avelsorganisationerna att själva finansiera dessa.

Kapitel 5 – Den hippologiska högskoleutbildningen

Jag föreslår att ett nytt övergripande avtal som reglerar finansiering, ansvarsfördelning och styrformer träffas mellan SLU och NS för genomförande av den hippologiska högskoleutbildningen i allt väsentligt enligt principutkast till avtal som redovisas i bilaga 3.

Utbildningen skall även i framtiden bedrivas vid landets tre riksanställningar Flyinge, Strömsholm och Wången för vilka hästsektorn och staten har påtagit sig ett gemensamt ansvar. Utbildningen skall fullt utbyggd omfatta ett årligt intag på maximalt 55 studenter.

Ansvarsfördelning och styrformer

SLU skall även i framtiden vara huvudman för högskoleutbildningen. Vidare föreslår jag att ansvarsförhållanden m.m. mellan SLU och respektive utbildningsanläggning (Flyinge, Strömsholm och Wången) regleras i skriftliga avtal. Avtalen bör avse samma tidsperiod som det övergripande avtalet mellan SLU och NS. Det är viktigt att SLU i avtalen med utbildningsanläggningarna preciserar tydliga mål för utbildningen och att det i avtalen preciseras vad som är utbildningsanläggningarnas uppgift. SLU bör även ställa krav som säkerställer att utbildningen genomförs på ett högskolemässigt sätt samt de krav i övrigt som SLU anser vara av vikt för att uppnå de fastställda målen som anges i avtalen. Ett sådant mål bör dock vara andelen examinerade studenter. Om inte andelen examinerade studenter varaktigt ligger kring eller över detta mål som bör vara ungefär 85 % under år 2001, 2002 och 2003 bör den ersättning som SLU betalar ut-

bildningsanläggningarna från och med år 2004 utgå i form av en fast och en rörlig del. Den fasta delen bör då utgöras av 90 % av de medel som SLU och respektive utbildningsanläggning träffar överenskommelse om som ersättning för utbildningens genomförande. Resterande 10 % bör hållas inne av SLU och betalas till anläggningarna när de uppnår det uppställda målet för andelen examinerade studenter. Jag förordar att ett tredje utbildningsår införs först när det säkerställts att nuvarande tvååriga utbildning visar på stabilitet, långsiktighet och säkerställd finansiering och andelen examinerade studenter ligger på ungefär 85 %. Det tredje utbildningsåret bör enligt min mening styras och finansieras på samma sätt som den tvååriga utbildningen.

Finansiering

Jag föreslår att det fastställs en kostnadsram på 32 miljoner kr i årets penningvärde för den hippologiska högskoleutbildningen. Jag föreslår också att principen för framtida finansiering av den hippologiska högskoleutbildningen klart och tydligt bestäms så att staten och hästsektorn betalar hälften vardera. Det statliga anslaget bör således årligen bestämmas till 16 miljoner kr i årets penningvärde under förutsättning att hästsektorn bidrar med samma belopp och att långsiktigt bindande avtal träffas mellan SLU och hästsektorns företrädare. Såväl det statliga anslaget som sektorns bidrag bör årligen pris- och löneomräknas enligt det omräkningstal som årligen fastställs för den statliga förvaltningen. Båda parter skall betala ut pengarna i likvida medel i form av årliga driftsanslag.

Mina förslag avseende den hippologiska högskoleutbildningen syftar till att nå en långsiktigt hållbar lösning av finansieringen, ansvarsfördelningen och styrningen mellan SLU, NS och de tre riksanläggningarna. Jag kan konstatera att SLU och NS är överens om principerna för det fortsatta arbetet enligt det utkast till avtal som arbetas fram av parterna utifrån vissa av mig givna riktlinjer.

Den hippologiska högskoleutbildningen är en tvåårig högskoleutbildning inom hästområdet. SLU är huvudman för utbildningen. Utbildningen är en yrkesutbildning med såväl teoretiska som praktiska moment där studenterna efter godkända studier får en yrkesexamen som heter Hippologexamen. Utbildningen består av tre

olika inriktningar: ridlärare, stallchef och trav- och galoppinriktning. Utbildningen, som i ett internationellt perspektiv är unik med sin integration av teori och praktik, har medfört att arbetsmarknaden fått tillgång till en ny yrkeskategori, Hippologer. Arbetsmarknaden för hippologerna är mycket god.

Vissa problem har funnits under utbildningens initialskede. Dessa har tills nu inte lösts. Jag bedömer att problemen, som inte kunde förutses när riksdagen fattade beslut om att inrätta utbildningen, framförallt beror på oklarheter i fråga om utbildningens finansiering och vem som skall betala oförutsedda utgifter. Jag kan t.ex. konstatera att utbildningen hittills har varit underfinansierad och att det har varit en källa för irritation. Mycket tid och möda har av många lagts ned på att lösa akuta ekonomiska problem. Enligt min bedömning är därför finansieringen den första frågan som måste få sin slutliga lösning. Det räcker emellertid inte för att långsiktigt säkerställa utbildningen. Det har även funnits oklarheter om hur SLU:s krav på förbättringar vid utbildningsanläggningarna skall betalas, eftersom utbildningen varit underfinansierad. Det har således saknats en nödvändig koppling mellan uppgifter och finansiering.

Jag anser också att andelen examinerade studenter sedan utbildningens inrättande år 1994 är för låg (ca 60 %). Det har gjorts insatser under det senaste läsåret som har förbättrat utfallet, drygt 90 % av studenterna läsåret 1999/2000 är enligt SLU klara med samtliga kurser och poäng. Denna höga nivå anser jag är viktig att behålla.

Kapitel 6 – Övrig utbildning på hästområdet

Jag föreslår att regeringen avsätter en miljon kronor per år i fyra år för att anordna utbildning för samer i att använda hästar inom renskötseln i enlighet med det förslag som getts in till utredningen av Länsstyrelsen i Jämtlands län, se bilaga 4.

Jag föreslår att regeringen i regleringsbrev för SLU tydliggör SLU:s ansvar för genomförande av hovslagarutbildning som bedrivs vid Hovslagaraskolan i Skara. Den årliga antagningen till utbildningen bör vara 30–35 elever. Jag förutsätter att SLU avsätter erforderliga resurser för hovslagaraskolans verksamhet, vilka enligt SLU uppgår till ca 3,1 miljoner per år. Detta är såle-

des en ökning med ca 1,6 miljoner kr per år jämfört med vad som SLU avsätter för Hovslagar skolans verksamhet år 2000.

En förutsättning för att kunna tillgodose sektorns behov av välutbildad och kompetent personal är att yrkena är attraktiva och erbjuder en bra arbetsmiljö och skäliga löner. Jag kan konstatera att det finns ett stort utbud av yrkesinriktade hästutbildningar. På gymnasial nivå erbjuds naturbruksprogram med inriktning häst vid 28 naturbruksskolor. Tre av naturbruksskolorna erbjuder rikskryterande gymnasieprogram med särskilda inriktningar. Den hippologiska högskoleutbildningen som inrättades år 1994 ger möjlighet till hästutbildning på högskolenivå. Det finns således en samlad utbildning som i allt väsentligt tillgodoser hästsektorns behov av olika kompetenser och som skapar förutsättningar för de som så önskar att gå vidare från gymnasiala till högskolestudier inom området.

Utbildningsverksamheterna vid de tre riksanläggningarna Flyinge, Strömsholm och Wången spelar en viktig roll för att tillgodose sektorns behov av välutbildad personal. Jag noterar att det pågår ett omfattande utvecklingsarbete för att ställa om anläggningarna till att utgöra kunskapscentra för svensk hästsektor.

Jag ser det som viktigt, inte minst från djurskyddssynpunkt, att det sker en ökad utbildning av hovslagare. Enligt företrädare för bland annat SHF och NS finns ett sådant behov. Hovslagar skolan i Skara med SLU som huvudman har möjlighet att öka utbildningen av hovslagare om skolan ges ökade resurser. Mot bakgrund härav ser jag det som viktigt att SLU:s uppdrag att genomföra hovslagarutbildning görs tydlig samt att tillräckliga resurser sätts av för hovslagarutbildningen.

Jag har i skrivelse från Länsstyrelsen i Jämtlands län uppmärksammat på fördelar och möjligheter att använda hästar i renskötsel arbetet. Detta är inte minst värdefullt sett ur naturvårds- och miljöperspektiv. Länsstyrelsen pekar på att det är nödvändigt att återuppta den utbildning som genomfördes i mitten av 1990-talet för att hästens användning i renskötsel arbetet skall kunna tas till vara. Jag delar den uppfattningen.

Kapitel 7 – Forskning inom hästsektorn

Jag föreslår att staten anvisar fem miljoner kr per år under perioden 2001–2004 till Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande (MAS) för att ingå avtal med Nationella Stiftelsen för Hästhållningens Främjande (NS) om s.k. kollektiv forskning på hästområdet. En förutsättning för att staten skall anvisa medel till sådan forskning bör vara att NS inrättar en Hästnäringens Forskningsfond och Hästnäringens Forskningsforum i allt väsentligt i enlighet med det förslag som NS gett in till utredningen samt att MAS inrättar en särskild hästforskningskommitté. En annan förutsättning bör vara att det träffas ett långsiktigt bindande avtal mellan MAS och NS angående uppgifter, ansvarsfördelning, styrformer och finansiering för den av MAS inrättade hästforskningskommittén och för de av NS inrättade Hästnäringens Forskningsfond och Hästnäringens Forskningsforum.

Avtalsvillkoren bör i allt väsentligt överensstämma med de överenskommelser som SJFR träffat med andra stiftelser om s.k. kollektiv forskning. Avtalet skall för att vara gällande i likhet med vad som gäller i motsvarande sammanhang godkännas av regeringen. Jag föreslår att staten anvisar fem miljoner kr för hästforskning till MAS under förutsättning att näringen anvisar lika mycket, dvs. MAS och Hästnäringens Forskningsfond bör sammanlagt totalt disponera ca tio miljoner kr per år. De tillgängliga forskningsmedlen som disponeras av MAS och Hästnäringens Forskningsfond skall fördelas av den till MAS:s hörande hästforskningskommittén.

Inom den föreslagna organisationen bör det avsättas resurser för att på lämpligt sätt föra ut både svenska och internationella forskningsresultat till aktiva och andra berörda. En kontrollstation bör efter tre års verksamhet analysera och utvärdera forskningsverksamheten samt ge underlag och förslag till hur verksamheten bör bedrivas därefter.

Jag bedömer att de resurser (3–3,5 miljoner kr) som för närvarande ges till hästforskningsområdet är otillräckliga sett i relation till sektorns storlek och omfattning. Enligt min mening behövs ökade forskningsinsatser för att stärka organisationers och företags konkurrenskraft inom hästsektorn. Bedömningen delas såväl av referensgruppen som av SVA. En ökad satsning på hästforskning

ligger enligt min uppfattning väl i linje med den särskilda satsning regeringen avser göra på forskning då hästforskning bör vara intressant för både unga och kvinnliga forskare.

För att bedriva en så effektiv forskning som möjligt bör vi fokusera våra forskningsområden på ett begränsat antal väl definierade områden och verka för att inom dessa bevara och utveckla en internationell spetskompetens. Det är också viktigt att så många som möjligt får del av relevanta forskningsresultat. Forskningsresultaten bör vara kollektiv information, vilket innebär att de resultat som uppnås är allmänt tillgängliga. För att ligga i forskningens frontlinje är det också angeläget att vi följer den internationella forskningen och att resultaten tas till vara på ett bra sätt och kommer de aktiva och andra berörda till del. För att tillgodose behoven av kunskapsuppbyggnad och kompetensutveckling inom de områden där vi inte har spetskompetens är det viktigt att bygga upp internationella kontaktnät. Jag ser det som väsentligt att det bedrivs samarbete mellan forskare, universitet och med hästsektorns organisationer i andra länder. Förutom att resultaten av hästforskningen har betydelse för sektorns konkurrenskraft och utveckling, så är det också viktigt att skapa förutsättningar för sektorn att rekrytera personer som har kvalificerad kompetens inom hästområdet, framför allt till de olika kunskapscentrum som byggs upp inom hästsektorn.

Kapitel 8 – Hästens roll i jordbrukspolitiken

Jag föreslår att hästar skall ingå vid den svenska tillämpningen av den gemensamma jordbrukspolitiken inom EU, CAP, i tillämpliga delar vad gäller åtgärder som finns inom ramen för rådets förordning (1257/1999) om stöd från Europeiska utvecklings- och garantifonden för jordbruket (EUGFJ) till utveckling av landsbygden och om ändring och upphävande av vissa förordningar. De förslag som jag lämnar avseende hästen och hästhållningens roll inom ramen för den gemensamma jordbrukspolitiken avser endast hästar och hästhållning som bedrivs vid jordbruksfastigheter med mer än 2,1 hektar åkermark. Samtliga hästar som finns vid jordbruksföretaget skall beaktas, oavsett om hästen ägs av jordbrukaren eller av någon som inackorderar hästen vid respektive jordbruksföretag. Mina förslag om hästens roll inom ramen för den gemensamma

jordbrukspolitiken bör införas så fort som det är praktiskt möjligt, vilket enligt min bedömning är år 2002.

Jag föreslår att hästhållning skall anses utgöra en s.k. primär produktionssektor inom jordbruket och att detta görs tydligt i gällande författningar. Detta medför att jordbruksföretagare som bedriver hästhållning således ges samma möjligheter som jordbrukare som bedriver verksamhet inom andra s.k. primära produktionssektorer inom jordbruket att erhålla investeringsstöd och startstöd till unga jordbrukare.

Jag föreslår att antalet hästar skall ligga till grund vid beräkning av antal djurenheter på ett jordbruksföretag. Hästar äldre än 6 månader skall anses utgöra en djurenhet. Även hästinnehav skall således ligga till grund för att få kompensationsbidrag vid odling av vall och för betesmark i stödområdena 1–5 samt för stöd till odling av vall inom ramen för åtgärden öppet och varierat odlingslandskap inom stödområdena 1–3.

Jag föreslår att stöd för bevarande av utrotningshotade husdjursraser skall ges till de svenska hästraserna russ, nordsvensk brukshäst, kallblodstravaren och den svenska ardenneren. Stöd skall ges för ston när de föder ett renrasigt föl som registreras. Stöd bör ges med 1 000 kr per avelssto de år som stoet föder ett renrasigt föl som registreras.

Jag är glad att referensgruppen i allt väsentligt delar mina förslag i denna del eftersom de under lång tid har diskuterats.

Hästar och hästhållning är en viktig inkomstkälla för jordbruket. Hästarna och hästhållningens roll har dock förändrats sedan 1900-talets första hälft då hästen användes som dragare. Nu spelar hästen och hästhållningen sin största roll för jordbruket som foderkonsument och för inackorderings- och uppfödningssamhet. Hästen spelar även en viktig social roll för en levande landsbygd. Förutsättningar för en aktiv och intressant fritid skapas i landsbygdsområdena, inte minst för unga flickor. Samtidigt konstaterar jag att hästen gör nytta för miljön, en levande landsbygd m.m. utan att det uppstår produktion av jordbruksprodukter som omfattas av jordbrukspolitiken marknadsordningar, dvs. sådana produkter som produceras utan att det finns en fullt ut marknadsfastställd efterfrågan på produkterna. Bedömningar gjorda av LRF pekar på att hästhållning skapar intäkter på ungefär 1,28 miljarder kr per år för jordbrukssektorn. Hästhållning bör enligt min mening ses som en primär produktionssektor inom jordbruket. Detta är enligt min

mening en viktig markering av den betydelse som hästar och hästhållning har för jordbruket.

Vi bör enligt min mening fortsätta att verka för en gemensam avreglering av jordbruket men det får inte låsa oss och därmed utgöra ett hinder för en modernisering av jordbruket eller att genomföra en anpassning till verkligheten. Vi kan inte blunda för utvecklingen av det svenska jordbruket. Det är således på tiden att vi ser hästen som den resurs den är för det svenska jordbruket och i konsekvens med det införlivar hästen i den svenska tillämpningen av den gemensamma jordbrukspolitiken. Ett införlivande av hästen i den svenska tillämpningen av EU:s gemensamma jordbrukspolitik ser jag således inte som någon motsats till Sveriges strävan att reformera den gemensamma jordbrukspolitiken. Mina förslag syftar i allt väsentligt till att ta vara på möjligheterna att hjälpa till att modernisera och ställa om jordbruket samtidigt som man når en lika behandling av olika produktionssektorer vad gäller de jordbrukspolitiska stöden samt tar vara på hästarnas positiva betydelse för miljö och öppna landskap.

Hästen används i viss omfattning för utkörning av virke, främst i det tätortsnära skogsbruket. Hästen är i många fall ett bra alternativ till andra småskaliga tekniker vid utkörning av virke, främst i känsliga områden där hänsyn måste tas för att bland annat skydda markvegetationen.

Kapitel 9 – Djurskydd och miljö m.m.

Djurskyddslagen

Jag föreslår att 4 § djurskyddslagens bestämmelse om att djur skall hållas och skötas i en god djurmiljö och på ett sådant sätt att det främjar deras hälsa och ger dem möjlighet att bete sig naturligt skall omfatta alla hästar och inte bara de som används för tävling. Vidare bör regeringen eller efter regeringens bemyndigande Jordbruksverket som en följd av första stycket få meddela ytterligare föreskrifter om hur alla hästar skall hållas och skötas.

Jag förutsätter att Jordbruksverket snarast möjligt förbjuder taggtrådsstängsel och efter utredning annat olämpligt stängselmaterial vid hästhållning.

Godkännande av hovslagare

Jag föreslår att regeringen utfärdar förordning om ytterligare föreskrifter för verkställighet av förordningen (1993:1486) om godkännande av hovslagare.

Enligt förordningen skall den som vill bli godkänd som hovslagare betala en avgift för prövningen.

Krav på hälsointyg vid transport av hingstsperma

Jag föreslår att regeringen ger Jordbruksverket i uppdrag att analysera förutsättningarna för och konsekvenserna av att träffa en överenskommelse mellan Sverige och de nordiska grannländerna Danmark, Finland och Norge som innebär att ömsesidig dispens från kravet på att hälsointyg utfärdat av officiell veterinär ges för hingstsperma som skickas mellan länderna.

Djurskyddslagen som trädde i kraft år 1988 innebar en betydande förstärkning av djurskyddet. I 2 § föreskrivs att djur skall behandlas väl och skyddas mot onödigt lidande och sjukdom. Detta får anses vara den grundläggande principen för allt djurskydd. Lagen tog dock särskilt sikte på lantbrukets djur som ansågs vara en från djurskyddssynpunkt särskilt utsatt djurgrupp. Jag anser att det finns en brist i gällande djurskyddslag som bör rättas till. En god hästhållning förutsätter nämligen enligt min mening att ansvariga myndigheter kan meddela bindande föreskrifter om hur alla hästar skall hållas och skötas, inte som i nuläget endast hästar som används i tävling. En sammanhållen svensk hästpolitik som skapar förutsättningar att bevara och utveckla hästsektorn i Sverige måste vila på en stadig grund och enligt min mening måste samma krav ställas på all hästhållning oavsett ändamålet med hästhållningen. En viktig faktor i det sammanhanget är att vi har friska och välskötta hästar som behandlas väl från djurskyddssynpunkt.

På Jordbruksverkets initiativ genomfördes år 1997 ett landsomfattande tillsynsprojekt som gällde hästhållning. Totalt besöktes 4 604 häststall av djurskyddsinspektörer. Jordbruksverket konstaterar på basis av projektet att 80 % av de besökta stallarna av inspektörerna bedömdes ha en godtagbar djurhållning, 15 % hade smärre brister i djurhållningen och 2 % hade allvarliga brister. Jordbruksverkets samlade bedömning av projektet är att hästhållningen i Sverige överlag är ganska bra, men att det finns brister i efterlevanden av lagen. Mot bakgrund av att 2 % av hästhållningen

i projektet uppvisar allvarliga brister kan förenklat antas att minst 4 000 hästar i Sverige hålls i en djurhållning som bedöms ha allvarliga brister. Det är inte tillfredsställande. Enligt min mening är det därför angeläget att ändra 4 § djurskyddslagen så att de problem vid tillämpningen av lagen som uppfattas av kommunerna på grund av skillnaden mellan tävlingshästar och icke tävlingshästar undanröjs.

Riksdagen beslutade redan år 1993 efter förslag från regeringen att införa ett system för godkännande av hovslagare. Regeringen utfärdade den 16 december 1993 förordning (1993:1486) om godkännande av hovslagare. I förordningen anges att hovslagare får godkännas av Jordbruksverket. För att bli godkänd som hovslagare skall man ha den utbildning eller kunskap i övrigt som Jordbruksverket föreskriver. Som skäl för riksdagens beslut anfördes att det är betydelsefullt att hovslageriverksamheten bedrivs på ett djurskyddsmässigt godtagbart sätt och om ingreppen inte utförs på ett riktigt sätt kan det medföra skada och lidande för djuren. Det är därför viktigt att den som utför dessa ingrepp har goda kunskaper och praktisk färdighet. Vidare anfördes att det kan vara svårt för en hästägare att bedöma om en hovslagare har utfört ett riktigt arbete och då kan skadan redan vara skedd. Av bland annat det skälet ansågs det viktigt att djurägare när de vill anlita en professionell hovslagare har möjlighet att välja en hovslagare som har dokumenterat goda kunskaper. Därför beslutade också riksdagen om bestämmelser om godkännande av hovslagare.

Trots riksdagens beslut och regeringens förordning har Jordbruksverket inte utfärdat föreskrifter om verkställighet av förordningen. Det är enligt min mening otillfredsställande. Därför föreslår jag att regeringen utfärdar förordning om ytterligare föreskrifter för verkställighet av förordningen (1993:1486) om godkännande av hovslagare så att ett system för godkännande av hovslagare snarast kan införas.

Upprörande bilder har visats på hästar även från Sverige som skickas till slakt till andra EU-länder eller till s.k. hästmarknader. De bilder och exempel som har visats på djurskyddsmässigt helt förkastliga transporter är dock enligt vad jag kan bedöma i strid med redan gällande bestämmelser inom EU. I första hand är det enligt min mening ett problem att tillsynen enligt gällande bestämmelser inte är tillfredsställande. Tillsynen måste således i första hand förbättras och det är angeläget att vi har en fungerande tillsyn i enlighet med gällande författningar. I många fall har den

brustit även i Sverige och det är viktigt att kommunerna tar sitt ansvar och avsätter tillräckliga resurser för ändamålet. Även i samband med hästmarknader ser jag det som viktigt att kommunerna tar sitt ansvar för att tillsyn sker enligt djurskyddslagen. Vid en samlad bedömning anser jag dock att hästtransporter inom EU som görs i enlighet med gällande direktiv och svenska regler inte kan betraktas som förkastliga från djurskyddssynpunkt. Om kommunerna i Sverige utövar en bra tillsyn enligt Jordbruksverkets föreskrifter och vi inom EU kan diskutera de problem som finns i fråga en tillsyn över efterlevnaden av direktiven bedömer jag att gällande transportregler för hästar är acceptabla. Om vi vill förbättra djurs förhållande i andra EU-länder och i detta fall för hästar så måste vi göra det inom ramen för EU-arbetet. Om man bedömer att det är ett särskilt land eller särskild hästmarknad i ett land som utgör problem från djurskyddssynpunkt kan ett alternativ vara att ta upp bilaterala diskussioner med det landet.

Enligt min bedömning beror den export av hästar för slakt som sker på att slaktpriset är ungefär 1 000 kr högre per häst i vissa länder, t.ex. Belgien och Italien, jämfört med det svenska slaktpriset. Det har diskuterats om det skall införas någon typ av statligt finansierad slaktpremie för häst. Syftet med denna skulle, som jag förstått det, vara att se till att avräkningspriset vid slakt är lika högt som det pris som kan fås om hästen slaktas i något annat land. Grunden för att exportera skulle således falla bort. Jag känner dock stor tveksamhet inför en sådan lösning. I Sverige bedriver vi inte slakthästuppfödning och jag tycker att det är viktigt att vi inte får ett statligt subventionerat system som kan uppmuntra till sådan verksamhet. Jag utesluter dock inte att sektorn på frivillig grund inför någon premie eller hämtningssystem för att minska utgifterna för att skicka hästar till slakt. Jag bedömer dock att det inte i första hand är en fråga för staten.

Jordbruksverket anser att hästhållning har en nära koppling till flera av de miljökvalitetsmål som riksdagen har fastställt. I första hand är det målen om "Ett rikt odlingslandskap", "Ingen övergödning" och "Grundvatten av god kvalitet" som berörs. Jordbruksverket anger att hästar utgör ett värdefullt inslag i odlingslandskapet genom hästarnas betning och att hästar bidrar till att hålla landskapet öppet. Hästarnas inslag som betesdjur hjälper till att upprätthålla hävden och de betesgynnade växtarterna. Vissa negativa effekter i samband med hästars betning kan vara att fornlämningar skadas. En för hög beläggning kan också medföra skador på

växter i naturbetesmarker och att växttäcket skadas så att marken inte kan ta upp de näringsämnen som finns i träck och urin och att växtnäringsförluster uppstår. Jordbruksverket anser att möjligheterna av att bättre ta till vara på hästgödsel inom jordbruket bör utredas. Vidare anser verket att lagstiftningen enligt miljöbalken gällande frågor om gödsel och avfall sett i relation till hästar bör ses över. Verket skriver att ett samarbete mellan jordbrukets organisationer, hästnäringen och Jordbruksverket är viktigt för att lösa dessa frågor. Därför skulle jag se det som positivt om Jordbruksverket tar initiativ till att i samråd med jordbrukets och hästnäringens organisationer kartlägga förutsättningarna för att bättre ta till vara på den resurs som hästgödseln utgör. Jag ser det som viktigt att hästgödsel betraktas som en resurs för svenskt jordbruk.

Jag tycker det är viktigt att hänsyn tas till hästar och hästverksamheter i den kommunala planeringen. Enligt min mening är detta av betydelse för de som vill kunna rida och köra i och i nära anslutning till tätorter, och för de som av t.ex. allergiskäl inte vill komma i nära kontakt med hästar.

Allemansrätten medför att var och en har möjlighet att enskilt eller i grupp färdas och under kortare tid uppehålla sig på annans mark. Allemansrätten är till för enskilda personer. Allemansrätten kan således inte åberopas för organiserad hästverksamheter, t.ex. turridning, ridläger, travträning m.m. De som bedriver organiserad hästverksamhet bör alltid inhämta tillstånd från markägaren innan verksamhet skall genomföras. De meningskiljaktligheter som förekommer på området omfattar främst ridning enligt Hästnäringens miljøråd. Jag tycker det är bra att hästsektorn har tagit fram riktlinjer och ser det som angeläget att information ges till berörda.

Kapitel 10 – Företag och organisationers ekonomiska situation och konkurrensförmåga

Jag föreslår att regeringen anvisar tio miljoner kr per år under fem år till Svenska Ridsportförbundet för att användas av det bolag som Svenska Ridsportförbundet i skrivelse till Hästpolitiska utredningen den 10 oktober 2000 angett att de avser bilda under förutsättning av att det under en femårsperiod kan anvisas statliga medel för viss del av verksamheten. Syftet med bolaget är att ge ridskolorna tillgång till välutbildade och säkra hästar m.m.

Jag föreslår att medlen anvisas under förutsättning att SvRF bildar det av förbundet föreslagna bolaget och att regeringen godkänner ett åtagande av bolaget om styrning, organisation och finansiering av bolagets verksamhet och att SvRF i särskild ordning finansierar bolagets driftkostnader inklusive kostnader för försäkring av hästarna under bolagets fem första verksamhetsår.

Jag kan konstatera att de ekonomiska förutsättningarna för trav- och galoppsporterna å ena sidan, och andra delar av hästsektorn är olika. Trav- och galoppsporternas finansierar en stor del av sin verksamhet via totalisatorspel vid hästtävlingar på den statligt reglerade spelmarknaden. Spel på hästar har kontinuerligt ökat alltsedan ATG:s tillkomst år 1974. Det har medfört att ekonomiska förutsättningar skapats för att utveckla trav- och galoppsporterna och att svensk travsport i dag har en internationellt sett ledande position. Trots detta är lönsamheten för de aktiva (hästägare, tränare och uppfödare) svag. Enligt bedömning av RST uppgår kostnaderna för travhästägarna till ca 1 600 miljoner kr per år, och intäkterna i form av prispengar uppgår till ca 600 miljoner kr. Flera travtränare har svårt att ta ut en lön som motsvarar avtalsenlig hästskötarlön. Jag kan efter samtal med trav- och galoppsporternas företrädare konstatera att det saknas förutsättningar för dessa två sporter att ta ett ytterligare utökat ansvar för andra delar av hästsektorn.

SvRF fick år 1999 drygt 9,9 miljoner kr i bidrag från RF, som kanaliserar det statliga stödet till centrala idrottsorganisationer. Jag anser att SvRF:s ekonomiska förutsättningar i huvudsak är att betrakta som tillfredsställande. Dock är soliditeten svag, vilket negativt kan påverka möjligheterna att vidta kapitalkrävande investeringar. Förbundet har enligt min mening också svårt att på egen hand finansiera särskilda projekt utanför den löpande verksamheten. I likhet med svensk folkrörelsetradition är medlemsavgiften låg för att skapa möjlighet för många att delta. År 1999 var resultatet negativt och visade ett underskott på ca fem miljoner kr. Prognos för år 2000 visar att förbundet justerat för extra ordinära intäkter kommer att uppnå ett nollresultat.

Ridskolorna är i många fall beroende av statliga och kommunala bidrag för sin verksamhet. Bidragen sker dels direkt i form av t.ex. statligt och kommunalt lokalt aktivitetsstöd, dels indirekt i form av subventionerade hyror för ridanläggningar. Det är inte ovanligt att viss personal som arbetar vid ridskolorna gör det inom ramen för

olika arbetsmarknadspolitiska åtgärder. De lokala ridklubbarna fick under år 1999 ca åtta miljoner kr i statligt lokalt aktivitetsstöd, vilket kanaliseras genom RF. Jag anser att förmågan att kunna utveckla den egna föreningens ekonomi spelar stor roll för ett självständigt föreningsliv. Det vore positivt om SvRF tar ansvar för att i samråd med distriktsförbund och ridskolor vidta åtgärder som syftar till att skapa bättre förutsättningar för att utveckla ridskolornas verksamheter. En angelägen åtgärd är enligt min mening att det görs en analys över vad som karakteriserar framgångsrika ridskolors verksamhet och vilka strategier de valt inom olika verksamhetsområden. En annan angelägen åtgärd är enligt min mening att vidareutveckla konceptet med jämförande nyckeltalsanalyser som gjorts av SvRF i samråd med LRF Konsult AB under år 1998 och 1999. Genom dessa olika former av s.k. bench-marking anser jag att ridskolornas verksamhet på sikt kan stärkas. Jag ser det som positivt att SvRF påbörjat ett arbete med att utveckla ett rikstäckande kvalitetssäkringssystem för ridskolor och förutsätter att detta arbete kommer att bedrivas intensivt på såväl central som lokal nivå under den närmaste framtiden.

Jag bedömer att det inte behövs något statligt stöd som riktas särskilt till företag i hästsektorn. Det finns redan stöd att söka inom ramen för befintliga stöd. Det är därför viktigt att hästsektorns företag tar vara på de möjligheter som finns inom nu gällande regelverk för statligt stöd till företagande. Det är positivt att de centrala sport- och avelsförbunden (SGC, SH, STC och SvRF) angett att de avser pröva förutsättningarna för att samverka kring information och rådgivning till hästföretagare i denna del. Jag noterar också att de centrala sport- och avelsförbunden (SGC, SH, STC och SvRF) avser att närmare pröva förutsättningarna och formerna för att i samråd med organisationer som representerar olika typer av hästföretagare ta till vara på olika fördelar som finns vid samverkan. Det gäller bland annat inköp och rådgivningsverksamhet som syftar till att förbättra ekonomin i hästföretagen. Jag bedömer att det är av väsentlig betydelse för sektorns utveckling att dessa åtgärder kommer till stånd inom en snar framtid.

Jag ser dock ett behov av att vissa statliga insatser vidtas vad gäller ridskolornas verksamhet. Dessa är till stor del föreningsdrivna och har i många fall knappa ekonomiska resurser och har mer begränsade möjligheter att söka stöd inom befintligt regelverk om stöd till företagare.

SvRF har gett in ett förslag till utredningen som syftar till att förbättra ridskolornas ekonomi samtidigt som det underlättar för ridskolor att anskaffa hästar av god kvalitet. SvRF anser att det är ett problem för flera av landets ridskolor att anskaffa väl utbildade hästar som är anpassade till användarnas behov. Orsakerna till problemet är enligt skrivelsen att ridskolornas ekonomi med traditionella mått sett är svag, att ekonomiska resurser saknas för att köpa hästar som är väl utbildade samt att kunskaper om att bedöma hästarnas utbildningsnivå m.m. varierar kraftigt mellan olika ridskolor. Det är enligt skrivelsen inte ovanligt att ridskolorna i dag köper sina hästar av s.k. hästhandlare, utan att först ha provat hästen. För det fall hästen inte passar för ridskolans behov kan den i många fall återlämnas mot en viss avgift. Hästen säljs då ofta vidare till en annan ridskola, som ges möjlighet att prova den osv. Hästarnas härstamning vid ridskolorna är inte sällan okänd.

SvRF:s förslag innebär sammanfattningsvis att SvRF bildar ett särskilt bolag som skall ha till syfte att säkerställa att landets ridskolor ges tillgång till hästar av vissa kvaliteter genom att köpa in hästar som sedan hyrs ut till ridskolor, att staten under en period av fem år tillskjuter tio miljoner kr per år som skall användas för hästinköp, att SvRF tar ansvar för bolagets driftkostnader och försäkringskostnader. Avsikten är att bolaget efter femårsperioden skall drivas utan det av mig föreslagna tidsbegränsade statliga stödet. Mot bakgrund av vad jag fått ta del av vid mina besök vid ridskolor och av telefonsamtal som utredningen fått kan jag konstatera att det för många ridskolor är ett problem att få tag på bra hästar. Jag anser att tillgång till välutbildade och säkra hästar anpassade till ridskoleelevernas förutsättningar är mycket viktig för att bevara och utveckla hästsektorn. Det är inte minst viktigt för att upprätthålla ett högt förtroende från föräldrar till barn och ungdomar som rider vid landets ridskolor och från samhället.

Vi får inte glömma att det är i ungdomsåren som hästintresset grundläggs för att sedan förhoppningsvis följa med hela livet, antingen som hobby eller som yrke. Hästar och hästsport är också ett intresse som kan vara gemensamt för barnen och deras föräldrar. Hästen kan i detta sammanhang ses som en bro mellan olika generationer. Jag bedömer att man med den av SvRF föreslagna modellen bildar en bra bas för inte bara bevarande utan framför allt för utveckling av svensk hästsektor.

Kapitel 11 – Konsekvenser av mina förslag

Ridsport är i många avseenden flickornas idrott. Den satsning på avel, kompetens, landsbygd och företagande som jag föreslår kan enligt min bedömning medverka till att minska en eventuell orättvisa i det stöd som ges från samhället till flick- respektive pojkidrotter. Jag bedömer att mina förslag i allt väsentligt kommer att främja jämställdheten mellan kvinnor och män, flickor och pojkar, då förslagen enligt min bedömning medför att svensk hästsektor kan bevaras och utvecklas. Hästsporterna är enligt min mening i sig jämlika, då kvinnor och män, flickor och pojkar, tävlar på lika villkor.

De nya offentliga åtaganden som läggs på Jordbruksverket och i vissa fall länsstyrelserna till följd av mina förslag avseende svensk tillämpning av den gemensamma jordbrukspolitiken bedömer jag kan inrymmas inom nuvarande resurser. Detsamma gäller det nya offentliga åtagande som ges Jordbruksverket för att handlägga ett tidsbegränsat stöd för långsiktiga åtgärder på hästavelsområdet. Jag bedömer också att MAS inte behöver ökade resurser för att kunna handlägga ett nytt åtagande på hästforskningsområdet. Vidare bedömer jag att SLU kan omprioritera resurser så att en ökad utbildningsverksamhet kan ske vid Hovslagarskolan i Skara som SLU är huvudman för.

Mina förslag på det jordbrukspolitiska området medför att möjligheterna att etablera och utveckla hästverksamheter på landsbygden kommer att förbättras, speciellt i glesbygdsområden. Grundläggande förutsättningar för att använda hästar i renkötselarbetet medverkar enligt min mening också positivt till utveckling av nya företag, då hästturismverksamhet i renbetesfjällen är en möjlig utveckling. Jag anser att mina förslag ligger i linje med en modern näringspolitik.

Författningsförslag

Förslag till lag om ändring i djurskyddslagen (1988:534)

Härigenom föreskrivs i fråga om djurskyddslagen (1988:534) att 4 § skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Djur som föds upp eller hålls för produktion av livsmedel, ull, skinn eller pälsar eller för att användas för ändamål som avses i 19 § eller i tävling skall hållas och skötas i en god djurmiljö på ett sådant sätt att det främjar deras hälsa och ger dem möjlighet att bete sig naturligt.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Jordbruksverket får meddela ytterligare föreskrifter om hur sådana djur skall hållas och skötas.

Föreslagen lydelse

4 §

Djur som föds upp eller hålls för produktion av livsmedel, ull, skinn eller pälsar eller för att användas för ändamål som avses i 19 § eller i tävling *samt hästar* skall hållas och skötas i en god djurmiljö på ett sådant sätt att det främjar deras hälsa och ger dem möjlighet att bete sig naturligt.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Jordbruksverket får meddela ytterligare föreskrifter om hur sådana djur skall hållas och skötas.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2001.

1 Utredningsuppdraget

1.1 Direktiven

Enligt direktiven (Dir. 2000:7), se bilaga 1, skall Hästpolitiska Utredningen (HPU) utarbeta förslag till en sammanhållen svensk hästpolitik. Syftet med utredningen är att skapa förutsättningar att bevara och utveckla hästsektorn i Sverige. Utredningsarbetet skall bedrivas i nära samarbete med organisationer inom hästsektorn.

Utredningen skall enligt direktiven

- undersöka förutsättningarna för organisationers och företags konkurrensförmåga inom hästsektorn samt för hästens roll i den gemensamma jordbrukspolitiken,
- bedöma behovet av stöd till forskning och utbildning inom hästsektorn samt till avel och uppfödning,
- se över och komma med förslag vad avser ansvarsfördelning, styrformer och finansiering mellan SLU och Nationella Stiftelsen för Hästhållningens Främjande när det gäller den hippologiska högskoleutbildningen,
- bedöma hur hästnäringen kan medverka till att uppfylla miljömålen för jordbruket och för skogsbruket, de av riksdagen antagna miljökvalitetsmålen och regeringens målsättning om att ställa om Sverige till ett ekologiskt hållbart samhälle, utifrån principen om att ett sektorsintegrerat miljöansvar skall vara vägledande,
- belysa hur länder som är jämförbara med Sverige har hanterat de aktuella frågorna,
- belysa vad som i övrigt kan anses vara relevant för uppdraget,
- ha som ambition att utforma ett generellt utformat stöd för hästsektorn som ligger i linje med en modern näringspolitik,
- ange kostnaderna för förslagen samt föreslå hur de skall finansieras.

1.2 Uppläggning av arbetet

Jordbruksdepartementet förordnade i beslut den 9 maj 2000 följande personer att ingå i en referensgrupp knuten till utredningen: handläggaren vid Länsstyrelsen i Jämtlands län Jone Bixo, generalsekreteraren i Svenska Ridsportförbundet Lars Hjalmarson, chefen för Nationella Stiftelsen för Hästhållningens Främjande Olof Karlander, styrelseledamoten i Svenska Lantarbetareförbundet Anna Levin (från och med den 10 juli 2000 ersatt med ombudsmannen i Svenska Lantarbetareförbundet Claes Bloch), styrelseledamoten i Stockholms Kapplöpningsällskap Eva McLaren, docenten vid Sveriges lantbruksuniversitet Görel Nyman, för Svenska Travsportens Centralförbund Christina Olsson, docenten vid Sveriges lantbruksuniversitet Jan Philipsson, ombudsmannen i Lantbrukarnas Riksförbund Bo Slättsjö och styrelseledamoten i Svenska Hästavelserförbundet Christina Wale. Referensgruppen har haft fyra sammanträden.

Regeringen har överlämnat sju skrivelser till utredningen. Regeringen har i beslut vid regeringssammanträde den 19 april 2000 överlämnat tre skrivelser till utredningen gällande önskemål om representation i hästutredningen. Regeringen har i beslut vid regeringssammanträde den 12 oktober 2000 överlämnat fyra skrivelser som behandlar problem med de inte längre användbara hästarnas omhändertagande och slakt.

Utredningen har inhämtat synpunkter genom att anordna sex muntliga hearings och två skriftliga hearings. Organisationer och myndigheter som bedömts ha särskilda kunskaper inom de berörda områdena har inbjudits att delta. Muntliga hearings har hållits i följande ämnen:

- brukshästanvändning
- hästarnas hälsa och djurskydd
- svensk galoppsport
- svensk hästforskning
- svensk ridsport
- svensk travsport

Skriftliga hearings har hållits i följande ämnen:

- utbildningsfrågor och utbildningsbehov inom svensk hästsektor
- hästsektorns miljöpåverkan

Utredningen har genomfört studieresor i norra, mellersta och södra Sverige och då besökt auktionsanordnare, beridare (ridhästtränare), Flyinge AB, hästuppfödare, lantbrukare med inackorderingsverksamhet och/eller hästuppfödningens verksamhet, ridskolor, travtränare, samt tävlingsarrangörer inom galopp-, rid- och travsporterna. Särskilt möte har hållits med företrädare för Nationella Stiftelsen för Hästhållningens Främjande (NS) och Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) gällande den hippologiska högskoleutbildningen. Särskilt möte har även hållits med företrädare för NS och Skogs- och Jordbrukets Forskningsråd gällande forskning på hästområdet. Särskilda möten har också avhållits med företrädare för Avelsföreningen för Svenska Varmblodiga Travhästen, Equine Swedehorse AB, Lantbrukarnas Riksförbund, Nationella Stiftelsen för Hästhållningens Främjande, Statens jordbruksverk och Svenska Islandshästföreningen. Utredningen har deltagit vid möten med SLU och Statens veterinärmedicinska anstalt (SVA) den 18 april 2000, Flens kommun den 6 november 2000, Hästriksdag i Väst som anordnades av AGROVÄST Livsmedel AB vid Axevalla travbana den 6 oktober 2000, och vid möte som anordnats av ABF, Halmstad, den 17 november 2000. Utredningen har även genomfört studieresa till Landskontoret för hästar, Danmark.

Utredningen har haft diskussioner med företrädare för American Horse Council, Federation Equestre Internationale, Haras Nationaux, Irish Horse Board, Norsk Hestecenter, Suomen Hippos, World Breeding Federation for Sporthorses samt det finska jord- och skogsbruksministeriet och det irländska jordbruksministeriet.

1.3 Disposition av betänkandet

I kapitel 2 redogör jag för mitt förslag till en sammanhållen svensk hästpolitik och de principer som jag anser bör vara vägledande för vad som är hästsektorns ansvar och det ansvar som bör åvila staten.

Kapitel 3 beskriver svensk hästsektor: antalet hästar, antal sysselsatta, sektorns ekonomiska betydelse samt hästsektorns organisationer.

I kapitel 4–10 presenteras mina förslag som tillsammans bildar en sammanhållen svensk hästpolitik och mina motiv för förslagen.

I kapitel 11 redovisas mina konsekvensanalyser för de områden som vid behov skall belysas enligt 14–16 §§ kommittéförordningen.

I bilaga 1 återges utredningens direktiv.

Bilagorna 2–7 beskriver bakgrund och fakta för kapitel 4–10.

I bilaga 8 görs en beskrivning av hur länder jämförbara med Sverige har hanterat vissa av de för utredningen aktuella frågorna.

2 En sammanhållen svensk hästpolitik

Hästsektorns betydelse i samhället har ökat kraftigt under de tre senaste decennierna. Det gäller såväl antalet utövare på tävlingsnivå som motionsnivå. Intresset för ridning är stort, inte minst bland unga kvinnor. Svensk hästsport vinner stora internationella framgångar inom både trav- och ridsporterna. På stallbackar, ridskolor och i hästhagen samlas människor från i stort sett alla yrkeskategorier och olika kulturer genom ett gemensamt intresse och engagemang för hästar. Under senare tid har insikten om hästarnas betydelse för mänskligt välbefinnande ökat. Hästen används även vid habilitering och rehabilitering för funktionshindrade och för människor med sociala problem. Ridsport är enligt Svenska Ridsportförbundet den största handikappsporten. Hästantalet har nästan tredubblats sedan början av 1970-talet och vi har i dag ca 200 000–225 000 hästar. Sektorn har också en betydelse för regionalpolitiken och sysselsättningen. Nya företag, ofta på landsbygden, utvecklas kring hästar och hästhållning. De är i många fall inriktade på att skapa upplevelser i olika former för att tillfredsställa vårt behov av en meningsfull fritid och rekreation. Hästar spelar en viktig roll för jordbruket och är i nuläget jordbrukets femte största inkomstkälla.

Hästar och hästhållning har således betydelse för människor och samhälle inom flera olika områden, t.ex. idrott och fritid, företagande, jordbruk, regionalpolitik och miljö. Mot bland annat den bakgrunden är det angeläget att det finns en sammanhållen svensk hästpolitik.

Enligt riksdagsbeslut vilar idrottspolitiken och ungdomspolitiken på tre hörnstenar. Jag tycker det är naturligt att en sammanhållen svensk hästpolitik står på fyra friska ben, nämligen:

- en kvalitetsmedveten avel och uppfödning som är anpassad till användarnas behov, inte minst barnens och ungdomarnas, och de krav som hästsporterna ställer,
- en hög kompetens hos de som arbetar i sektorn och som är anpassad till de krav som bland annat ställs av föräldrar till barn och ungdomar som rider och kör, hästägarna, hästsporterna och hästföretagarna, t.ex. ridskolor, tränare och uppfödare,
- en medvetenhet om den roll och betydelse som hästar, hästsport och annan typ av hästanvändning spelar för det svenska jord- och skogsbruket, för att uppfylla jordbrukets miljömål och utvecklingen av den svenska landsbygden,
- en god arbetsmiljö för de som arbetar med hästar och en etiskt god hästhållning som bedrivs med stor hänsyn till djurskyddet och till miljön, så att hästsektorn kan bevara ett högt förtroende från samhället vad gäller formerna för hur hästsporterna och övriga hästverksamheter bedrivs.

Dessa delar utgör enligt min mening grunden för en sammanhållen svensk hästpolitik som kan ha stor betydelse såväl var för sig som tillsammans på både nationell, regional och lokal nivå för att bevara och utveckla den svenska hästsektorn.

Hästsektorns organisationer bör själva lägga fast målen för sin verksamhet. Staten bör endast ange de syften som staten har med sin bidragsgivning, eller genom författning säkerställa att verksamheten bedrivs inom ramar som accepteras av samhället.

En sammanhållen hästpolitik bör ha en hög medvetenhet om samspelet mellan en högkvalitativ avel och sportsliga internationella framgångar. Uppfödningens kvalitet kommer i ett framtidsperspektiv till del att ärvas, men måste ständigt förvärfvas. Ett litet land som Sverige måste för att sektorn skall kunna bevaras och utvecklas bedriva ett effektivare avelsarbete än länder där avelspopulationerna är större. Lägre kvalitet i avelsarbetet leder på sikt till att förutsättningarna för en konkurrenskraftig sektor försämras.

En hög kompetens hos de som arbetar i sektorn och en god arbetsmiljö är nödvändig för att sektorn skall kunna bevaras och utvecklas. Arbete med hästar och hästhållning är främst ett praktiskt yrke, där kunskaper om hästar, deras skötsel, träning och utfodring, av tradition spelat störst roll. Kunskaper och kompetens måste finnas vad gäller såväl hästar som hästhållning, men det krävs även kunskap och kompetens i bland annat agrara och veterinärmedicinska ämnesområden, pedagogik, ledarskap, företagande och affärsmässighet, för att sektorn skall kunna bevaras och utvecklas. Liksom inom andra områden i vårt samhälle är det även nödvändigt att det finns möjlighet att specialisera sig. De särskilda krav som följer av barn- och ungdomsverksamhet måste ta fasta på behoven av och uppmuntra till kompetensutveckling av de på ideell bas engagerade ledarna.

Hästsporterna bidrar till välfärden genom bredd- och motionsverksamhet för människor i alla åldrar och spelar således roll för folkhälsan. Hästsporternas ungdomsverksamhet har en viktig betydelse för att barn- och ungdomar skall ha en meningsfull fritid och få utlopp för sin glädje och spontanitet samtidigt som de lär sig att ta hand om och att ta hänsyn till ett djur. Tävlingarna inom hästsporten är jämlika, män och kvinnor, pojkar och flickor, tävlar på lika villkor. Hästsporternas förutsättningar för att öka förståelsen människor och grupper emellan måste tas till vara på. Liksom inom annan idrotts- och folkrörelseverksamhet kan olika människor och kulturer mötas kring ett gemensamt engagemang för hästar och hästsport. Det är viktigt att kostnaderna för att delta i hästsporternas barn- och ungdomsverksamhet ligger på en rimlig nivå, och att de hästar som används i ridskoleverksamhet m.m. är säkra och anpassade till barnens och ungdomarnas förutsättningar. Detta är också viktiga förutsättningar för att ta till vara hästsporternas möjligheter att habilitera och rehabilitera barn, ungdomar och äldre med handikapp, och för att handikappade skall kunna delta i hästsporterna som aktiva utövare.

Den internationellt konkurrenskraftiga hästsporten är i många delar en förutsättning för massmedialt intresse. Det är de stora segrarna som uppmärksammas. Därigenom växer också människors intresse för hästsporterna. Det är ofta genom massmedias fokusering av en nyckelperson eller ett lag som en sport blir ”stor”. Samtidigt är det den sportsliga bredden som skapar förutsättningar för att en internationellt konkurrenskraftig elit skall utkristalliseras. Sportsliga internationella framgångar spelar roll för det individuella

intresset för hästar och hästsport. Elitsporten inom olika discipliner och tävlingsformer har ett underhållningsvärde som ger många människor förströelse och glädje, antingen det sker i form av spel på hästar eller genom att besöka olika typer av hästtävlingar. Sport på elitnivå bör dock i huvudsak enligt min mening bedrivas utan inslag av statliga subventioner.

Totalisatorspel inom trav- och galoppsporterna, och villkoren för denna verksamhet på den statligt reglerade spelmarknaden, spelar en avgörande roll för hästsektorns ekonomi och för dess utveckling. För spelsäkerheten är det nödvändigt att tävlingar och spel även i fortsättningen kan bedrivas på ett korrekt sätt. Rimliga förtjänstmöjligheter för ägare, tränare och uppfödare är nödvändiga för att sektorn skall kunna bevaras och utvecklas. Totalisatorspelet måste i allt väsentligt ha samma förutsättningar att få konkurrera på lika villkor som andra spelformer på den statligt reglerade spelmarknaden.

Hästar och hästhållning har en stor betydelse för intäkterna i det svenska jordbruket, bland annat i form av intäkter från foderförsäljning, inackordering m.m. Hästar används även i mindre omfattning vid utkörning av virke, främst i det tätortsnära skogsbruket. Nya företag och verksamheter baserade på hästar och hästhållning etableras. Det kan bland annat röra sig om turridning, ridläger och inackorderingsverksamhet. Hästar och hästhållning är enligt min mening att se som en viktig möjlighet som vi skall ta vara på för att främja anpassning och utveckling av landsbygden. Förutom att hästen har en betydelse för jordbrukarnas intäkter kan den spela en viktig social roll för barn och ungdomar på landsbygden samtidigt som den ger tätortsbor en möjlighet att komma ut på landsbygden. Hästen kan som i andra sammanhang betonats utgöra en viktig länk mellan stad och landsbygd.

Målet för regional näringspolitik är att utifrån de regionala förutsättningarna stimulera en hållbar ekonomisk tillväxt som kan bidra till fler och växande företag och därmed ökad sysselsättning för både kvinnor och män. Mina förslag till en sammanhållen svensk hästpolitik bidrar till att stimulera en hållbar ekonomisk tillväxt utifrån regionala förutsättningar. En jämn fördelning av kvinnor och män i befolkningen på landsbygden är en förutsättning för en hållbar landsbygdsutveckling. En utveckling av hästverksamheter på landsbygden ger önskvärda arbetstillfällen för kvinnor i landsbygdsområdena. Förutsättningarna för en

meningsfull fritid förbättras. Hästar och hästhållning bidrar också på ett positivt sätt till att uppfylla jordbrukets miljömål.

3 Svensk hästsektor

Antal hästar m.m.

I Sverige finns enligt min bedömning i nuläget ca 200 000–225 000 hästar. Det har inte funnits något krav på att hästar skall vara registrerade. Detta medför att det inte finns någon tillförlitlig statistik över antalet hästar i Sverige. För att få delta i tävlingar inom trav- och galoppsporterna krävs dock att hästarna är registrerade. Detsamma gäller indirekt för ridsportens tävlingar, då det krävs att hästens ägare har löst s.k. tävlingslicens och för vilken det är en förutsättning att hästen är registrerad. Förutom det faktum att hästarna inte med nödvändighet behöver registreras vid födseln, så finns heller inget krav på att hästarna skall rapporteras som avlidna eller exporterade.

Antalet hästar i Sverige var som störst omkring år 1920. Då fanns ca 705 000 hästar. Allt eftersom hästens betydelse minskade inom jord- och skogsbruket och inom försvarsmakten minskade det totala antalet hästar. Vid andra världskrigets slut år 1945 fanns det ungefär 550 000 hästar i Sverige. Samtidigt blev traktorn allt vanligare i jordbruket och antalet traktorer per 100 hektar åkermark ökade från knappt en år 1944 till sju år 1981. Den s.k. motoriseringen inom skogsbruket startade i egentlig mening först under 1960-talet, men gick å andra sidan väldigt fort. I mitten av 1950-talet bedöms hästen ha använts vid ca 90 % av timmerframkörningen, i början av 1970-talet var motsvarande siffra ungefär 3 %. Beslut om arméns avhästning fattades i mitten av 1960-talet, och de sista hästarna lämnade armén den 1 juli 1976 och övertogs av Ackordhäststiftelsen.

Svenska Hästavelsförbundet (SH) uppskattar det totala antalet hästar i landet till ca 225 000, se tabell 1. Samma bedömning görs av djurförsäkringsbolaget AGRIA. I dagsläget är ca 160 000–170 000 hästar försäkrade i en eller annan form hos olika djurförsäkringsbolag enligt bedömning av AGRIA, som även gör bedömningen att

antalet försäkrade hästar har ökat med ca 20 000–30 000 under de fem senaste åren. Bedömningar att antalet hästar i Sverige är ca 200 000–225 000 har även presenterats av flera talare vid det seminarium som anordnades av Kungliga Skogs- och Lantbruksakademien år 1999.

Tabell 1. Uppskattning av antal hästar i Sverige år 2000 fördelat på olika hästraser.

Varmblodiga ridhästar*	66 500
Varmblodiga travhästar	60 000
Kallblodiga travhästar	8 000
Engelska fullblod	5 000
Kallblod**	15 000
Ponny***	55 000
Islandshästar	15 500
SUMMA	225 000

* Ca 50 000 hästar av rasen svensk halvblod, resterande utgörs av arabiskt fullblod, american quarter, lippizaner, morganhäst, american painthorse, angloarab, shagyaarab, knabstrupper samt ett flertal korsningar av olika slag

** nordsvensk brukshäst, ardennen, fjordhäst och diverse kallblodskorsningar

*** shetlandspionny (ca 20 000), russ, new forest, welsh, connemara, dartmoor, exmoor, svensk ridponny, samt ett flertal ponnyhästar av svårbestämbar ras, ofta importerade.

Källa: SH.

Jag bedömer mot bakgrund av den statistik som tagits fram av hästsektorns organisationer att det i nuläget finns ca 200 000–225 000 hästar i Sverige.

Hästsektorns betydelse för sysselsättning och ekonomi

Hästen har historiskt sett haft en stor betydelse för Sverige inom jordbruket, försvarsmakten och som kommunikationsmedel. Nuvarande hästhållning har en stor ekonomisk och social betydelse och är, vilket dock tyvärr ofta förringas, en viktig inkomstkälla för det svenska jordbruket. Hästsektorn är jordbrukets femte största intäktskälla. Hästen används även till viss del inom skogsbruket. Totalisatorspelet inom trav- och galoppsporterna omsätter drygt tio miljarder kr per år. Hästar och hästsport har utvecklats till en av våra populäraste fritidssysselsättningar.

I en utredningen från år 1996 av Nationella Stiftelsen för Hästhållningens Främjande (NS) har sektorns direkta sysselsättnings-

effekt bedömts uppgå till ca 5 000 heltidsarbeten och 4 650 deltidssarbeten. Den indirekta sysselsättning som sektorn skapar genom köp av varor och tjänster av t.ex. utrustning, foder, hovslageri- och veterinärvård, transporter m.m. bedöms uppgå till ca 5 000 heltidsarbeten och 1 750 deltidssarbeten. Dessutom ger sektorn sysselsättning, främst deltid, för ca 15 000 uppfödare och de ca 8 000 som tränar egna hästar, dvs. totalt ca 10 000 heltidssysselsatta och 30 000 sysselsatta på deltid. Utredningen bedömde att sektorn omsatte ca 14,1 miljarder kr år 1994, varav ca 8,3 miljarder utgjordes av tävlingsverksamhet och spel på hästar. Den interna omsättningen inom sektorn, t.ex. hästägaren köper unghäst av uppfödaren, hästägaren betalar träningsavgift till tränaren etc., bedömdes uppgå till ca 3 miljarder kr. Sektorns ekonomiska betydelse för jord- och skogsbruket bedömdes uppgå till ca 1,2 miljarder kr. Sektorns ekonomiska betydelse för andra yrkeskategorier än lantbrukarna t.ex. hovslagare, veterinärer, utrustningsförsäljare m.m. bedömdes uppgå till ca 2,15 miljarder kr.

Beräkningar av Lantbrukarnas Riksförbund (LRF) för år 1998 pekar på att hästen svarar för en omsättning i jordbruksledet på ca 1,28 miljarder kr, medan den samhällsekonomiska nettoomsättningen i konsumentledet uppgår till drygt 5,8 miljarder kr. Tabellen nedan visar på några olika djurslags ekonomiska betydelse i jordbruks- och konsumentledet.

Tabell 2. Några olika produktionsgrenars ekonomiska betydelse i jordbruks- och konsumentled år 1998 (miljoner kr).

	Jordbruksled	Konsumentled
Häst	1 280	5 820
Ägg	790	1 770
Fjäderfä	830	2 280
Nötkreatur	1 820	7 290
Svin	3 470	13 960
Mjölk	9 720	20 780
Vegetabilier	5 124	—

Källa: LRF.

Hästsektorns organisationer m.m.

Inom hästsektorn finns olika organisationer med skilda ändamål och syften. Aktiebolaget Trav och Galopp (ATG) har ensamrätt till totalisatorspel på hästar i Sverige, Svenska Travsportens Centralförbund (STC) är de lokala travsällskapens samarbetsorganisation för frågor av rikskaraktär och internationella frågor. STC skall vidare organisera, leda och utveckla svensk travsport och vara ett serviceorgan för de aktiva inom travsporten. Svenska Galopp-sportens Centralförbund (SGC) har ungefär motsvarande funktion inom galoppen som STC har inom travet, Svenska Ridsportförbundet (SvRF) är riksorganisation inom svensk ridsport och SH är paraplyorganisation för de olika rasavelsföreningarna (27 st.), dock inte för rasavelsföreningarna inom trav- och galoppssporterna.

Figur 1. Organisationerna inom svensk hästsektor.

Källa: NS.

3.1 Svensk ridsport

SvRF bildades år 1993 genom att fyra rikstäckande centralorganisationer gick samman. SvRF:s verksamhet är organiserad inom sektionerna ungdom, utbildning och tävling. Härutöver finns särskilda utskott för bland annat säkerhet, djurskydd, IT, media, forskning m.m. Kansliet finns sedan halvårsskiftet år 2000 på Strömsholm, Hallstahammars kommun. Den lokala verksamheten bedrivs inom ramen för 19 distrikt, varav de flesta har egna kanslier.

Ridsporten är uppdelad i grenar samt i kategorierna ponny och häst. De olika grenarna består av hoppning, dressyr, fälttävlan, distans, körning, och voltige. Endast ungdomar yngre än 18 år får tävla i ponnyklasserna. Dessutom anordnas tävlingar för handikappade ryttare. Hoppning är den dominerande tävlingsgrenen. Ungefär tre av fyra tävlingsstarter i tävlingar som anordnas inom ramen för SvRF:s verksamhet avser hoppning. Ungefär var femte tävlingsstart avser dressyr, som är den näst största tävlingsgrenen.

Inom kategorin häst är det främst varmblodiga hästar som används för tävlingsverksamhet, medan flera olika ponnyraser, i vissa fall korsade med varmblodsraser, används i kategorin ponny.

SvRF har ca 216 000 medlemmar. Dessa är anslutna till 996 ridklubbar från Kiruna i norr till Trelleborg i söder. Av dessa driver ca 520 ridklubbar ridskoleverksamhet. 85 % av medlemmarna är kvinnor och 63 % av medlemmarna är yngre än 25 år. De manliga medlemmarna finns främst inom ålderskategorin över 25 år. I åldersintervallet 7–25 år utgör männen en tiondel av medlemsantalet. Såväl medlemsantal, åldersfördelning och könsfördelning har varit stabilt sedan förbundets tillkomst.

Ridsporten är den största flick/kvinnoidrotten i Sverige, se tabell 3.

Tabell 3. Viss statistik gällande några av de antalsmässigt större specialidrottsförbund som är medlemmar i Riksidrottsförbundet (RF) för år 1998

	Aktiva		Styrelse		Valberedning		Antal anställda	
	totalt	kvinnor	totalt	kvinnor	totalt	kvinnor	totalt	kvinnor
Fotboll	515 000	30 %	7	14 %	6	17 %	94	36 %
Fräddrott	204 985	69 %	9	33 %	5	40 %	12	33 %
Golf	453 100	32 %	7	29 %	5	60 %	32	38 %
Handboll	105 000	45 %	7	29 %	5	40 %	12	42 %
Ishockey	63 469	2 %	11	9 %	6	33 %	24	33 %
Ridsport	215 386	84 %	13	38 %	7	43 %	34	76 %
Skidor	259 044	40 %	7	29 %	4	50 %	53	25 %
Tennis	105 022	26 %	7	29 %	4	50 %	14	21 %

Källa: RF.

Internationellt sett har Sverige en framträdande position vad gäller ridsport på elitnivå. Vid OS år 2000 deltog Sverige med lag inom samtliga discipliner förutom fälttävlan. De internationella framgångarna för svensk ridsport i mästerskapstävlingar under år 1999 har varit betydande.

Enligt internationell ranking per den 1 mars 2000 hade Sverige tre ryttare bland de 50 bästa i hoppning, fem ryttare bland de 50 bästa i dressyr, två ryttare bland de 50 bästa i såväl fälttävlan som distans. År 1998, 1999 och i år har en svensk kusk, Tomas Eriksson, tilldelats utmärkelsen Top Drivers Award. Under 1999 vann svenska senior- och juniorryttare totalt 33 medaljer i VM, EM och NM-tävlingar (11 guld, 12 silver och 10 brons).

3.1.1 Ridskolornas verksamhet

Ungefär 520 ridklubbar som är anslutna till SvRF bedriver ridskoleverksamhet och de flesta, ungefär tre fjärdedelar, är föreningsdrivna, dvs. ridklubben äger lektionshästar, utrustning m.m. samt är arbetsgivare för ridskolepersonalen. Ridanläggningen arrenderas i de flesta fall, det är vanligt att kommunen äger anläggningen. I de fall ridskoleverksamheten bedrivs i privat regi är det vanligt att kommunen tecknar arrendeavtal med den lokala ridklubben, vilken i sin tur arrenderar ut driften till det privata ridskoleföretaget.

Under år 1999 red ungefär 185 000 personer vid landets ridskolor. De genomförde tillsammans ca 8 miljoner ridtimmar. Ridningen erbjuder utövarna både ett fysiskt tränings- och tävlingsmoment och en gemenskap med andra människor som har samma intresse. Vid ridskolorna erbjuds förutom ridning och skötsel av hästar m.m. även möjlighet till kursdeltagande. Under 1999 deltog ca 15 000 personer vid landets ridskolor i kursverksamhet som arrangerades av de lokala distrikten. Den genomsnittliga kurslängden uppgick till två dagar per deltagare. Studiecirkelverksamheten omfattade ca 123 000 studietimmar.

Vid ca 350 ridklubbar finns verksamheter som är speciellt anpassade för att tillgodose de handikappade ryttarnas (och kuskarernas) behov. Enligt SvRF:s bedömning finns det ca 4 000 aktiva ryttare med olika handikapp. Ungefär hälften av dessa är utvecklingsstörda och har ofta ett eller flera tilläggshandikapp. Antalet rörelsehindrade som är engagerade i ridsport vid ridskolorna uppgår till ca 1 500, medan det finns ett drygt hundratal hörselskadade respektive synskadade, i vissa fall blinda, som rider aktivt. Handikappverksamhetens omfång och inriktning varierar mycket mellan ridklubbarna, men de klubbar som bedriver handikappverksamhet har i genomsnitt 10–20 aktiva handikappade ryttare per vecka. Antalet handikappade ryttare med tävlingslicens uppgår för närvarande till drygt 100.

3.2 Svensk travsport

Inom svensk travsport tävlas det både med varmblodiga travhästar och med kallblodstravare. Det finns ca 68 000 travhästar varav 60 000 är varmblod och 8 000 kallblod. Under år 1999 startade 12 942 varmblodiga travhästar, medan motsvarande siffra för kallblodstravarna var 1 868. Se tabell 4.

Tabell 4. Viss statistik gällande svensk travsport 1996–1999.

	År 1996	1997	1998	1999
Antal startade vbl. travhästar (st.)	12 893	12 902	12 887	12 942
Antal startande kbl. travhästar(st.)	1 892	1 982	1 875	1 868
Prispengar varmblood (mkr)	494,6	512,4	527,8	553,4
Prispengar kallblood (mkr)	45,1	46,2	46,5	47,6
Antal hästar i proffsträning (st.)	7 697	7 663	7 893	8 385
varav kallbloodstravare (st.)	352	323	348	381
Antal proffstränare (A-licens) (st.)	388	388	392	393
Antal anställda hos proffstränarna (st.)	866	864	934	1 008
Antal amatörtränare (B-licens) (st.)	7 603	7 472	7 328	7 253
Antal tävlingsdagar inkl. B-dagar (st.)	1 013	982	968	980
Antal tävlingslopp inkl. s.k. B-lopp (st.)	9 964	9 796	9 712	9 842
Publik (st.)	–	–	2 215 739	2 314 242

Källa: STC.

STC bedömer att svenska travhästar tillhör de främsta i världen. Svenska hästar, kuskar, tränare, hästskötare, veterinärer och andra aktiva formar tillsammans med en god organisation och ett väl fungerande regelsystem det många sammantaget brukar kalla för världens främsta travsport.

Det finns 31 s.k. permanenta travbanor, dvs. banor som anordnar travtävlingar med totalisatorspel. Dessa är regionalt spridda i landet från Boden i norr till Malmö (Jägersro) i söder och travsporten spelar således en icke oväsentlig regionalpolitisk roll. Vidare finns ett 30-tal icke-permanenta banor som främst används för träningsändamål, men som vanligen någon gång per år anordnar tävlingar, s.k. bygdetrav.

Figur 2. Karta över de permanenta travbanorna i Sverige år 1999.

Källa: STC.

Av de prispengar som betalades ut vid travtävlingar år 1999, ca 600 miljoner kr, var löpningar som innehöll 74 % av de totala prispengarna öppna för deltagande av utlandsregistrerade travhästar. De begränsningar som finns avser främst s.k. klassiska löpningar (derby, kriterium m.fl.), Svenskt Mästerskap och rikstotons lägre klasser.

Ett mått på den inhemska travsportens konkurrensförmåga är förhållandet mellan hur mycket prispengar som svenskregistrerade

travhästar vinner utomlands sett i relation till hur mycket prispengar utlandsregistrerade hästar vinner i Sverige. Utvecklingen under de senaste fem åren för såväl varmblods- som kallblodssporten redovisas i tabellerna 5 och 6.

Tabell 5. Svenskregistrerade varmblodiga travhästars utrikes intjänade prispengar samt varmblodiga utlandsregistrerade travhästars i Sverige intjänade prispengar år 1995–1999 (tkr).

År	I utlandet intjänade prispengar av vbl. svenskreg. travhästar	I Sverige intjänade prispengar av vbl utlandsreg. travhästar.	"Bytesbalans"
1995	40 481	24 338	+ 16 143
1996	32 588	29 577	+ 3 011
1997	46 624	34 435	+ 12 189
1998	46 891	52 717	- 5 826
1999	36 603	66 922	- 30 315

Källa: STC.

Enligt företrädare för STC finns det flera anledningar till att "bytesbalansen" har försämrats markant under de senaste åren. STC pekar bland annat på följande:

- Svensk travsport har blivit mer konkurrensutsatt under de senaste åren. Antalet anmälningar av utländska hästar till lopp i Sverige har i stort sett fördubblats under det senaste året, främst från de nordiska länderna. De högre prissummorna i Sverige gör det intressant att tävla här. Dessutom medför tävlingssystemets utformning (klassindelning som baseras på vunna prispengar) att de utländska hästarna i förhållande till insprungna prispengar ofta har mer rutin än sina svenska konkurrenter.
- Svensk avels kvalitet har försämrats sedan slutet av 1980-talet, speciellt har importen av avelshingstar minskat och försämrats.
- Exporten av svenska tävlingshästar har varit stor under de senaste fem åren och importen har varit liten. Såväl goda tävlingshästar som avelsston har sålts utomlands. Flera uppfödare har valt att ställa upp fölston i Italien, Frankrike och USA, då priserna på travhästar är betydligt högre i dessa länder.

Tabell 6. Svenskregistrerade kallblodiga travhästars utrikes intjänade prispengar samt kallblodiga utlandsregistrerade travhästars i Sverige intjänade prispengar år 1990–1999 (tkr).

År	I utlandet intjänade prispengar av kbl. svenskreg. travhästar	I Sverige intjänade prispengar av kbl utlandsreg. travhästar.	"Bytesbalans"
1995	709	5 987	- 5 278
1996	491	5 800	- 5 309
1997	836	7 020	- 6 184
1998	1 415	8 030	- 6 615
1999	391	8 044	- 7 653

Källa: STC.

Travtävlingar med kallblodstravare anordnas endast i Sverige, Finland och Norge. Som framgår av tabell 6 vinner utlandsregistrerade kallblodstravare mer pengar i Sverige än vad de svenskregistrerade gör utomlands. Detta beror i allt väsentligt på att prispengarna är högre i Sverige jämfört med Norge och Finland, vilket medför att främst norska kallblodstravare deltar i svenska kallblodslopp. Både norska och finska kallblodstravare håller hög klass och hävdar sig väl i svensk konkurrens. Detta leder till att den s.k. "bytesbalansen" är negativ.

3.2.1 Organisationer inom svensk travsport

Travsällskapen och Svenska Travsportens Centralförbund

År 1999 fanns 67 lokala travsällskap och travklubbar, varav 31 hade tillstånd att bedriva totalisatorspel vid en eller flera tävlingsdagar. De lokala travsällskapen och travklubbarnas ändamål är generellt:

- att anordna travtävlingar vid respektive bana
- att verka för att intresset för travsporten inom regionen stärks vad gäller såväl publikt engagemang som avel, uppfödning och aktivt ägande av travhästar
- att säkerställa och utveckla travsportens breddförankring

För de travsällskap och travklubbar som har tillstånd att bedriva totalisatorspel i samband med travtävlingar är ändmålet vanligtvis

också att verka för en stabil ekonomisk tillväxt genom att främja en god utveckling av totalisatorspelet inom regionen.

De lokala travsällskapen och travklubbarna är ideella föreningar. I stadgarna anges att de skall vara anslutna till STC och följa förbundets stadgar, reglementen och övriga bestämmelser som utfärdas av STC.

STC är de lokala travsällskapens och travklubbarnas samarbetsorganisation för frågor av rikskaraktär och internationella frågor. STC har till uppgift att organisera, leda och utveckla svensk travsport. STC utgör också ett serviceorgan för de i travsporten aktiva samt övriga intresserade.

STC är organiserat i fem avdelningar/verksamhetsområden:

- registrering
- sport
- utbildning
- veterinär
- TDS/avräkningar

Reglementena för tävlings- och avelsverksamhet utarbetas och fastställs av STC. STC fastställer i samråd med de lokala travsällskapen tävlingsprogrammet för kommande verksamhetsår samt har ett särskilt ansvar för administration och genomförande av Breeder's Crown; ett tävlingsprogram för 2-, 3- och 4-åriga varmblodiga travhästar. STC administrerar bland annat registrering och identifiering av samtliga travhästar, tränings- och körlicenser samt förteckning över travhästägare. Vidare sköter STC utbetalningar av prispengar och premier samt administrerar det s.k. TDS-systemet (tränardebiteringssystemet), det sistnämnda ger professionella travtränare möjlighet att överlåta till STC att hantera fakturering av träningsavgifter m.m.

Jordbruksverket har godkänt STC som avelsorganisation och som stambok- och registerförande organisation för travhästar. Godkännandet avser både varmblodiga och kallblodiga travhästar. Vad gäller djurhälso-, djurskydds- och smittskyddsfrågor har sporten en intern kompetens och beredskap som samarbetar med ansvariga myndigheter. För uppföljning av efterlevnad av gällande tävlingsreglemente ansvarar de lokala tävlingsarrangörerna. STC har dock ett övergripande ansvar för kontroll av att reglerna för medicinering av hästar för tävling följs.

STC äger 90 % av aktierna i ATG. Vidare äger STC helt STC Utvecklingsbolag AB, som i sin tur helägar AB Trav och Galoppronden och Andersson Pressbild&reklam AB.

De sex s.k. BAS-organisationerna

Samråd mellan STC och de aktivas representanter sker i väsentliga frågor inom ramen för STC-BAS. Detta samrådsorgan består av STC:s styrelse samt de sex s.k. BAS-organisationerna Avelsföreningen för Svenska Varmblodiga Travhästen (ASVT), B-Tränarnas Riksförbund (BTR), Riksförbundet för Sveriges Travhästägare (RST), Sleipner, Sveriges Travamatörers Riksförbund (StaR) och Travtränarnas Riksförbund (TR).

ASVT har till syfte att främja aveln med varmblodiga travhästar samt att ta till vara travhästuppfödarnas intressen. Antalet medlemmar uppgår till ca 4 000. ASVT bedriver avels-, hingst-, auktions-, informations- och rådgivningsverksamhet. Kansliet finns vid Solvalla, Stockholm. Verksamheten drivs inom ramen för ett moderbolag och två dotterbolag. Dotterbolagen utgörs av Avelsföreningens Hingstdepå AB och Avelsföreningens Försäljningsaktiebolag Trottex. ASVT:s hingstdepå är en av landets ledande hingstdepåer med 10–15 i Sverige verksamma avelshingstar. Ungefär hälften av hingstarna hel- eller delägs av hingstdepån, medan resterande hingstar är inhyrda. Hingstdepån förmedlar även fryst importerad sperma till svenska travhästuppfödare från hingstar som är uppstallade i andra länder samt exporterar fryst sperma från de i Sverige uppstallade avelshingstarna. ASVT:s auktionsföretag Trottex anordnar auktioner, främst unghästauctioner för 1,5-åriga travhästar. Trottex är marknadsledande företag för auktioner med travhästar. De anordnar 2–3 årliga unghästauctioner. Dessutom har en auktion hållits via internet (internetauktion), vilket i framtiden kan komma att komplettera den traditionella auktionsverksamhet.

BTR:s uppgift är ta till vara på B-tränarnas intressen. Förbundet är organiserat i lokalavdelningar vid respektive bana. Antalet B-licensinnehavare är drygt 7 200. B-licensinnehavare tränar ca 15 500 hästar, vilket innebär att den genomsnittlige B-tränaren tränar ca två hästar.

RST är de svenska travhästägarnas intresseorganisation, och utgör riksorganisation för de lokala travsällskapens och trav-

klubbarnas hästägarföreningar. RST har till uppgift att bland annat verka för en stark hästägarkår och en progressiv utveckling av svensk travsport samt ge de lokala hästägarföreningarna service vad gäller utbildning, information och organisation. Antalet medlemmar är ca 10 000.

Sleipner är de kallblodiga travhästägarnas och travhästuppfödarnas intresseorganisation. Antalet medlemmar är ca 3 000. Sleipner har fjorton lokalföreningar. Föreningen har att bevaka både avels- och tävlingsfrågor rörande den kallblodiga travhästrasen och bedriver främst travpolitisk verksamhet.

Travsportamatörerna är organiserade i lokala amatörklubbar vid respektive bana och StaR utgör riksorganisation. Det finns 26 lokala amatörklubbar och antalet medlemmar är ca 3 000. StaR bedriver förutom travpolitisk verksamhet även informations- och utbildningsverksamhet.

TR har till uppgift att ta till vara de professionella travtränarnas intressen. TR:s verksamhet omfattar travpolitiska områden med betydelse för travtränarnas situation, t.ex. tävlingssystemets utformning och prispengarnas utveckling, frågor avseende arbetsmarknad och utbildning m.m. Antalet medlemmar är ca 400.

Övriga organisationer av intresse

Svenska Ponnytravförbundet (SPT) har till uppgift att främja ponnytravsporten. Antalet deltagare i travsportens ungdoms-satsning var drygt 14 000 under år 1999. Under 1990-talet har ungdomars möjlighet att aktivt delta i travsporten uppmärksammas, bland annat för att stärka rekrytering av aktiva till travsporten och för att öka intresset för sporten. STC har sedan 1990-talets mitt en aktiv samverkan med SPT. SPT:s tävlingsverksamhet genomförs ofta vid de permanenta travbanorna.

Sedan mitten på 1980-talet har det på det lokala planet bildats särskilda damklubbar. På riksnivå samverkar de inom ramen för TravSverigesDamklubbar (TSD). Antalet medlemmar uppgår till ca 2 000. Damklubbarnas ändamål är bland annat att främja kvinnors deltagande i tävlingsverksamheten. Damklubbarna anlitas ofta i samband med diverse olika tävlingsarrangemang bland annat vid prisutdelningar och vid guidning av allmänheten på stallbackar och publikplatser.

Vid de permanenta travbanorna har det, främst under 1990-talet, bildats särskilda lokalföreningar för lärlingarna som arbetar vid banan. Föreningarna har till syfte att förbättra lärlingarnas förut-sättningarna att få köra lopp m.m.

3.3 Svensk galoppsport

Det finns två permanenta galoppbanor i Sverige, Täby Galopp och Jägersro galopp. Det rids även galopptävlingar vid Strömsholm och Blommeröd.

Inom svensk galoppsport tävlas det med engelska fullblod och arabhästar. Det finns ca 6 830 engelska fullblod i Sverige. År 1999 startade 1 393 galopphästar i svenska galopptävlingar, varav 799 var svenskfödda. Antalet arabhästar som startade i galopptävlingar uppgick till 76.

SGC bedömer att svensk galoppsport har svårt att hävda sig mot ledande galoppnationer som USA, Argentina, Brasilien, Japan, Nya Zeeland m.fl. I ett europeiskt perspektiv hävdar sig vanligtvis inte svensktränade och svenskfödda hästar mot hästar från England, Frankrike och Irland. De bästa galopphästarna i Skandinavien finns generellt i Norge. Vad beträffar övriga europeiska länder så håller de svensktränade och svenskfödda galopphästarna högre klass.

Tabell 7. Viss statistik gällande svensk galoppsport.

	1996	1997	1998	1999
Antal startade galopphästar (st.)	1 357	1 358	1 383	1 393
Prispengar (mkr)	44,23	45,66	46,89	49,13
Antal hästar i proffsträning (st.)	744	787	841	821
Antal proffstränare (P-licens) (st.)	58	56	59	60
Antal anställda hos proffstränarna (st.)*	–	–	81	94
Antal amatörtränare (AT-licens) (st.)	202	195	180	183
Antal tävlingsdagar (st.)	135	132	130	132
Antal tävlingslopp (st.)	873	871	864	898
Antal betäckta fullblodsston (st.)	535	566	585	508
Uppfödarpremier (mkr)	3,68	3,87	3,75	4,0

*För år 1996 och 1997 saknas uppgifter.

Källa: SGC.

Av de prispengar som betalades ut vid galopptävlingar år 1999, ca 50 miljoner kr, var drygt 80 % öppna för deltagande från utlandsfödda galopphästar. Vissa förbehåll finns vad gäller s.k. klassiska löpningar (derby, kriterium m.fl.), Svenskt Mästerskap, särskilda unghästlöpningar m.m.

Ett mått på den inhemska galoppsportens konkurrensförmåga är förhållandet mellan hur mycket prispengar som svenskregistrerade galopphästar vinner utomlands sett i relation till hur mycket prispengar utlandsregistrerade hästar vinner i Sverige. Utvecklingen de fem senaste åren redovisas i tabell 8.

Tabell 8. Svenskregistrerade galopphästars utrikes intjänade prispengar och utlandsregistrerade galopphästars i Sverige intjänade prispengar år 1995–1999 (tkr).

År	I utlandet intjänade prispengar av svenskreg. galopphästar	I Sverige intjänade prispengar av utlandsreg. galopphästar.	"Bytesbalans"
1995	10 350	8 840	+ 1 510
1996	9 130	10 150	- 1 020
1997	10 310	10 110	+ 200
1998	11 060	10 230	+ 830
1999	7 700	9 760	- 2 060

Källa: SGC.

Den främsta anledningen till att bytesbalansen försämrats år 1999 är att norska tränare har importerat konkurrenskraftiga hästar från främst Storbritannien, och de har vunnit fler löpningar i Sverige jämfört med åren dessförinnan.

3.3.1 Organisationer inom svensk galoppsport

SGC har i allt väsentligt motsvarande funktion inom galoppsporten som STC har inom travsporten. SGC är de lokala galoppsällskapens samarbetsorganisation för frågor av rikskaraktär och internationella frågor. SGC har till uppgift att organisera, leda och utveckla svensk galoppsport. SGC utgör också ett serviceorgan för de i galoppsporten aktiva samt övriga intresserade. SGC administrerar registrering av hästar, licenser och ägare, utfärdar reglementen för tävling och avel m.m. Jordbruksverket har i beslut god-

känt SGC som avelsorganisation samt stam- och registerförande organisation för det engelska fullblodet inom galoppsporten.

Galopphästägarnas Riksförbund (GHR) har till uppgift att stödja och ta till vara på galopphästägarnas intressen och representera dem i nationella och internationella sammanslutningar. Antalet medlemmar är ca 700. Medlemskap i GHR fås via medlemskap i antingen Stockholms Kapplöpningssällskap (SKS) eller Skånes Galoppsällskap (SGS). Antalet medlemmar i SKS är ca 400, medan motsvarande siffra för SGS är ca 300.

Jockeyklubben (JK) skall verka för ”att främja den ädla hästaveln och galoppsporten i Sverige”. Antalet medlemmar skall enligt stadgarna uppgå till högst 200. För närvarande har JK 193 aktiva och sex passiva medlemmar.

Svenska Fullblodsavelsföreningen (SFAF) har till uppgift att främja fullblodsaveln och kapplöpningssportens utveckling. Föreningen har drygt 200 medlemmar. SFAF anordnar fullblodsåringsauktioner, bedriver informationsverksamhet om fullblodsavel och uppfödning, och har en mindre hingstdepåverksamhet.

Sveriges Galopptränares Riksförbund (SGR) är tränarföreningens samarbetsorganisation och ansvarar för att ta till vara galopptränarnas intressen. SGR har ca 60 medlemmar.

Amatörryttarklubben (ARK) har till ändamål att främja amatörsporten inom svensk galoppsport och ta till vara amatörtränarnas och amatörtränarnas intressen. Antalet medlemmar är ca 200. ARK anordnar den årliga tävlingsdagen på Strömsholm där huvudlöpningen traditionsenligt utgörs av svenskt Grand National.

Svenska Amatörtränarföreningen (SATF) syftar till att främja amatörtränarnas intressen inom galoppsporten. Antalet amatörlicenser är ca 200.

Svenska Arabgaloppklubben (SAGK) har till ändamål att främja och utveckla arabgaloppen i Sverige samt verka för internationell samverkan. Föreningen rekonstruerades 1993, och medlemsantalet är ca 50.

3.4 AB Trav och Galopp ansvarar för totalisatorspelet

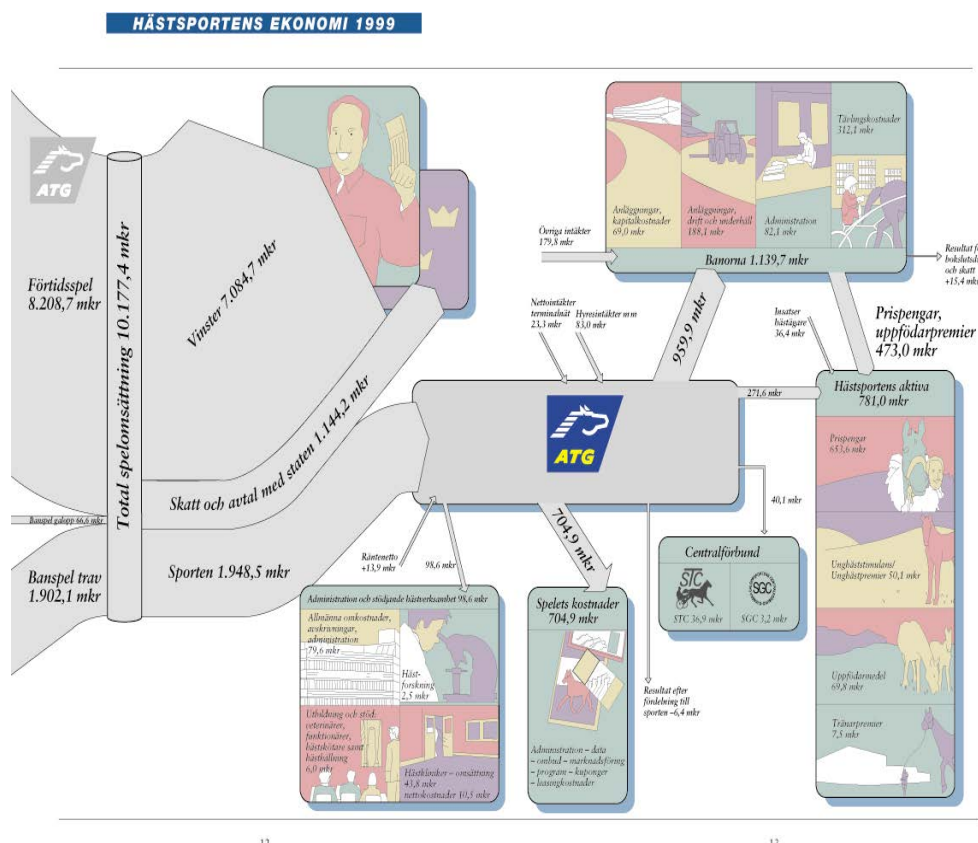
Riksdagen beslutade att bilda ATG år 1973 (prop. 1973:113, bet. JoU 1973:28, rskr. 1973:235). ATG fick då och har sedan dess ansvaret för totalisatorspel på trav- och galopptävlingar. ATG har enligt bolagsordningen ”att verka för att trav- och galoppsporten i

landet skall kunna bedrivas på ett sådant sätt att de långsiktiga förutsättningarna för sportens utveckling tryggas inom de av statsmakterna givna ramarna”. För att uppnå detta samverkar ATG med de berörda centralförbunden och de tävlingsarrangerande trav- och galoppsällskapena beträffande ekonomiskt resultat, budget m.m. ATG beslutar om fördelning av totalisatornettot (bruttoöverskott efter avdrag för vinstutdelning och skatt) och har även skyldigheten att göra en ekonomisk bedömning av sällskapens ekonomi i enlighet med vad som anges i regeringens tillstånd för ATG att bedriva totalisatorspel på trav- och galopptävlingar. I fråga om tävlingsverksamheten som sådan är det de till centralförbunden anslutna sällskapen som har ansvaret. Dock skall samråd ske mellan berört centralförbund om vilka lopp som skall ingå i riksspelen samt dag och plats för de tävlingar som omfattar riksspelslopp och de s.k. storloppen.

Ägare till ATG är STC (90 %) och SGC (10 %). Styrelsen består av tolv ledamöter där staten utser sex inklusive ordföranden som innehar utslagsröst. STC utser fyra ledamöter, SGC en och en ledamot utses av personalen.

Totalisatorspelet regleras i Lotterilagen (1994:1000). Detaljregler för spel på trav- och galopphästar regleras dels i avtal, det s.k. totalisatoravtalet, som med viss periodicitet omförhandlas mellan företrädare för trav- och galoppsporterna och staten, dels i regeringsbeslut om att bevilja ATG tillstånd att bedriva totalisatorspel vid trav- och galopptävlingar. I det senare fastställs bland annat totalisatoravdragets storlek för olika spelformer och den procentuella skatt som ATG skall inbetala till staten på basis av totalisatoromsättningen.

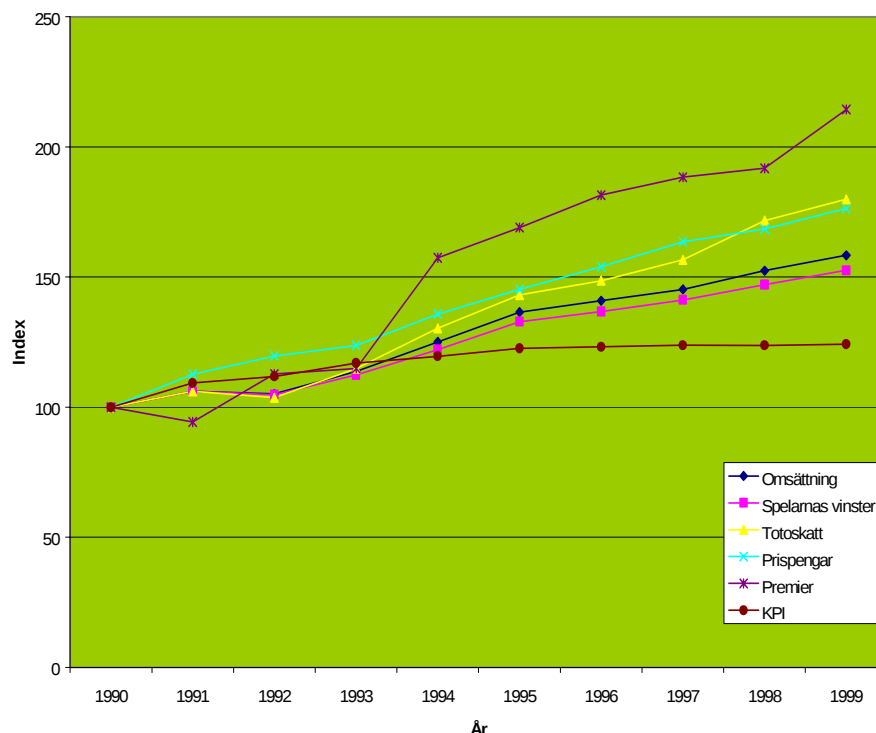
Figur 3. Fördelning av de medel som genererades vid vadhållning på trav- och galopptävlingar år 1999 (mkr).

Källa: ATG.

Sedan ATG bildades har omsättningen på trav- och galopptävlingar ökat från ca 800 miljoner kr år 1973 till 10 177 miljoner kr år 1999. Under år 1999 omsatte förtidsspelet (totomater, interbet) ca 8,3 miljarder kr, medan banspelet omsatte ca 1,9 miljarder kr. Försök med s.k. direktspel mellan banorna har påbörjats under år 2000. Förtidsspelet har utvecklats starkt sedan de s.k. totomaterna infördes år 1987, medan banspelet över tiden uppvisar en relativt konstant omsättning på ca två miljarder kr per år.

Figur 4. Utveckling av spelomsättning, prispengar, totalisatorskatt m.m. Basår 1990, index=100.

Källa: Sammanställning av material från ATG.

Totalisatorspelets utveckling under 1990-talet vad gäller ovan beaktade nyckeltal visar att omsättning och spelarnas vinstandel utvecklats i stort sett lika, se figur 4. Detsamma gäller för utdelade prispengar och till staten inbetald totalisatorskatt. Under år 1994 infördes en särskild unghäststimulans som syftar till att stimulera att tvååriga hästar genomgår s.k. premie- och kvallopp under tvåårssäsongen. Detta påverkar utvecklingen av detta nyckeltal under år 1994. Vad gäller s.k. uppfödarpremier som utbetalas till prisplacerad hästs uppfödare är denna i allt väsentligt beroende av prispengarnas utveckling.

3.5 Hästavelsorganisationerna

SGC, SH, och STC har av Jordbruksverket godkänts att vara huvudman för hästk kontroll och avelsvärdering av hingstar. SGC:s och STC:s verksamhet har i det föregående beskrivits i kapitel 3.2 respektive 3.3.

3.5.1 Svenska Hästavelsförbundet

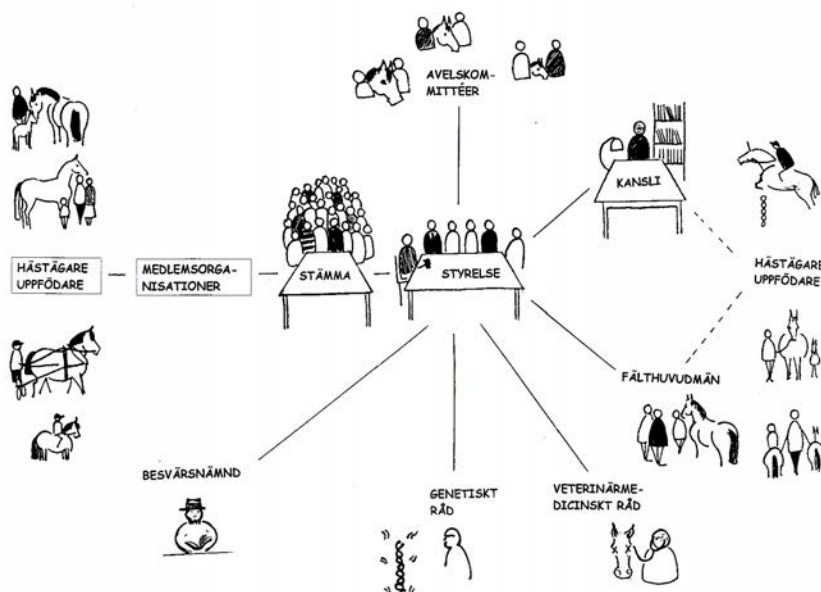
SH är paraplyorganisation för de olika rasavelsföreningarna (27 st.), dock inte för rasavelsföreningarna inom trav- och galopp-sporterna. Förutom rasavelsföreningar är även Hushållnings-sällskapens Förbund medlem i SH. SH:s ändamål är ”att företräda medlemmarnas gemensamma intressen och att främja kvaliteten och utvecklingen i den svenska hästaveln. SH är avelsorganisation med samordningsfunktioner för landets register- och stambok-förande föreningar och skall för detta ändamål administrera och tillhandahålla tjänster för hästkontroller enligt Statens jordbruks-verks föreskrifter som har utfärdats med stöd av lagen (1985:342) om kontroll av husdjur.” SH är således avelsorganisation, medan Jordbruksverket i beslut har godkänt de olika rasavelsföreningarna att vara stambok- och registerförande organisation för respektive ras. Jordbruksverket har även godkänt SH som stam- och registerförande organisation för bland annat hästar med okänd härstamning, för vissa korsningar m.m.

SH:s olika medlemsorganisationer har ungefär 20 000 medlemmar. Den till medlemsantalet största rasavelsföreningen är Avelsföreningen för Svenska Varmblodiga Hästen (ASVH). ASVH har ca 1 250 enskilda medlemmar och ca 5 400 medlemmar som är anslutna via läns- och regionföreningar. Svenska Islandshäst-föreningen (SIF) har ca 6 000 medlemmar fördelat på 48 klubbar. Svenska Ponnyavelsförbundet (SPAF) utgör samverkans-organisation för de nio ponnyavelsföreningarna. Dessa hade tillsammans 3 917 medlemmar år 1999. I fråga om SH:s organisationsstruktur, se figur 5.

Rasavelsföreningarnas främsta uppgift är att föra register och stambok inom respektive ras. Arbetet i rasavelsföreningarna sker till största del på ideell bas. Endast tre av de 27 medlems-föreningarna i SH har en kanslifunktion. De tre rasavels-

föreningarna med kanslifunktion är ASVH, SIF och Svenska Arabhästföreningen/Arabhästregistratur AB.

Figur 5. SH:s organisationsstruktur.

Källa: SH.

3.6 Vissa andra hästorganisationer

3.6.1 Ackordhäststiftelsen

Ackordhäststiftelsens bildades år 1976. Stiftare är Avelsföreningen för Svenska Varmblodiga Hästen (ASVH), Riksföreningen för Ridningens Främjande (RidF) och Avelsföreningen för Svenska Ardennerhästen (ASA). Stiftelsens ändamål är att stödja avel och uppfödning av hästar av raserna nordsvensk brukshäst, svenska ardennerhäst och svenska varmblodiga häst. Stiftelsen fick överta ca 1 200 hästar från armén i samband med arméns slutliga avhästning år 1976. Stiftelsen fick betala 2 000 kr per häst till armén för de 563 hästar som fanns kvar i verksamheten per den 30 juni 1981.

Per den 31 december 1999 ägde stiftelsen 535 hästar, varav 351 kallblod och 184 varmblod. De hästar som ägs av stiftelsen ackorderas mot ersättning ut till brukshäst användare (kallblod) och främst ridskolor (varmblod). Hyra utgår med knappt 15 % av hästarnas anskaffningsvärde. Stiftelsen hade per den 31 december 1999 ett eget kapital på drygt 3,1 miljoner kr. De hästar som ägs av stiftelsen är helt avskrivna och bedöms vara värda ca 2,7 miljoner kr.

3.6.2 Föreningen Skogshästen

Föreningen Skogshästen (FS) har som syfte att höja kunskap, intresse, kunnande och användande av hästen i såväl skogsbruket som i jordbruk-, turist- och trädgårdsnäring. Föreningen bedriver informations- och rådgivningsverksamhet. Enligt FS finns det ca 4 500 personer som använder sig av häst i skogsbruket. Ungefär 4 000 använder sig av hästar från tid till annan inom det egna skogsbruket. Det finns ca 500 personer som arbetar professionellt under perioden oktober–maj med att köra ut virke med hjälp av hästar och ett 50-tal arbetar på heltid året om med häst i skogsbruket. FS har ca 450 medlemmar.

Skogshästen används främst i röjnings- och gallringsbestånd och vid nedtagning av fröträd samt vindfäll. Priset per m³fub utkört virke uppgår till ca 80 kr, vilket är i paritet med andra småskaliga utkörningstekniker men ca 20 kr dyrare än vid användning av storskaliga skogsmaskiner. De som arbetar professionellt med att köra ut virke med hjälp av häst kör ut ungefär 25–30 m³fub per dag. De som på yrkesmässig bas arbetar med skogskörning har vanligtvis tillgång till tre hästar och en griplastarvagn (kostar ca 100 000 kr). Det finns ungefär 6 000 hästar som från tid till annan används vid utkörning av virke. Nordsvensk brukshäst och ardenner är de raser som främst används i samband med skogskörning. I mindre omfattning används även fjordhästar.

3.6.3 Svenska Islandshästföreningen

Intresset för islandshästridning har ökat kraftigt under hela 1990-talet. Det finns i nuläget ca 15 500 islandshästar i Sverige. Dels har tävlingsverksamheten ökat i omfattning, dels har turridningsverk-

samhet i olika former expanderat. I nuläget finns ca 100 turridningsföretag som använder islandshästar i sin verksamhet. Svenska Islandshästföreningen (SIF) har under 1999 fastställt kriterier för att kunna auktorisera turridningsföretag.

SIF har ca 6 000 medlemmar. Det finns ungefär 50 lokala islandshästklubbar. SIF omsatte ca 4,7 miljoner kr under år 1999 och hade ett eget kapital på ca 900 000 kr. SIF har två kanslier. Det ena finns i Tollered och sköter medlemsfrågor, det andra finns i Everöd och arbetar med avelsfrågor.

Enligt SIF:s verksamhetsplan för år 2000 skall frågan om eventuell flytt av SIF:s kanslier till Strömsholm utredas, förutsättningarna för att få till stånd ett samarbete med utbildning vid Strömsholm prövas. Ett aktivt arbete sker för att om möjligt kunna bli medlem i Riksidrottsförbundet.

3.6.4 Western Rider's Association of Sweden (WRAS)

Westernridningen har utvecklats i USA utifrån de krav som finns på häst och ryttare för att kunna sköta och fösa boskap. Inom western tävlas det i 22 olika discipliner, vilka kan delas in i fyra olika grenar: performance, timed events, roping och boskapsgrenar. Westernridning har fått en allt större popularitet i Sverige under 1990-talet. De lokala westernklubbarna bedriver ofta sin verksamhet vid lokala ridskolor.

WRAS är riksorganisation för westernridningen i Sverige och har till uppgift att främja westernridning. Antalet medlemmar uppgår till drygt 3 000. Antalet lokala westernklubbar uppgår till knappt 50. WRAS har en särskild ungdomssektion (WYRAS). Medlemmarna i WRAS är till största del äldre än 18 år och WRAS bedömer att det är lika många män som kvinnor som är medlemmar.

För att få tävla på högre nivå än klubbtävling krävs att såväl ryttare som häst har löst licens. Det finns ca 200 ryttarlicenser och ca 225 hästlicenser. Westerntävlingar som anordnas av WRAS eller deras medlemsklubbar är öppna för alla hästraser. American quarter och fullblodsarab är de två vanligaste hästraserna bland de som löst tävlingslicens.

Vad gäller western som tävlingsidrott så anses Sverige vara ledande nation i norden, medan Tyskland anses vara den mest framgångsrika westerridnationen sett i ett europeiskt perspektiv.

3.7 Nationella Stiftelsen för Hästhållningens Främjande

NS bildades år 1992 efter förslag från en arbetsgrupp bestående av representanter för ATG, LRF och staten. Stiftare är ATG och LRF. Stiftelsens uppgift är att främja hästhållningen i Sverige med särskild tonvikt på utbildning, avel och uppfödning. I enlighet med en särskild överenskommelse mellan stiftarna och de dåvarande ridsportorganisationerna Svenska Ridsportens Centralförbund och Ridfrämjandet (RidF), som numera organiseras inom ramen för SvRF, skall stiftelsen särskilt tillse "att verksamhet av riksintresse för hästsporten vid anläggningarna Flyinge, Wången och Strömsholm utvecklas och organiseras på ett rationellt och effektivt sätt".

Stiftelsens styrelse består av representanter för ATG, LRF och SvRF. Resurser för stiftelsens verksamhet avsätts vid förhandlingar mellan staten och trav- och galoppsporternas företrädare om villkoren för totalisatorverksamheten. För år 2000 disponerar NS ett anslag på 31 miljoner kr. Av dessa skall fem miljoner kr användas för en särskild ungdomssatsning enligt vad som överenskommits mellan staten och trav- och galoppsporterna i det s.k. totalisatoravtalet.

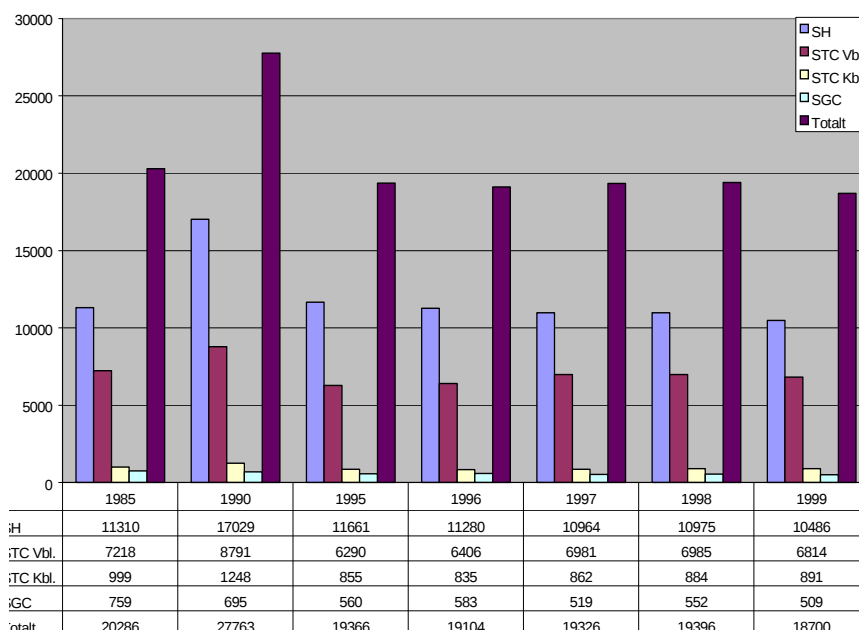
Stiftelsens verksamhetside är att NS på uppdrag av hästsportorganisationerna, ATG och LRF tillsammans med SLU och HYN skall svara för att den högre utbildningen med häst i Sverige håller högsta internationella standard. NS skall vidare främja avelsverksamheten i syfte att få fram ett internationellt sett konkurrenskraftigt hästmateriel och svara för att riksanläggningarna Flyinge, Strömsholm och Wången utnyttjas optimalt i utvecklingen av svensk hästnäring. NS skall också ta tillvara svensk hästnäringens intressen inom andra områden av gemensamt intresse för näringen. Exempel på sådana områden är marknadsföring av näringen i sin helhet, jordbrukspolitik, utarbetandet av ett nationellt utvecklingsprogram för hästnäringen samt miljö- och IT-områdena. Bland annat har beslut fattats om ett nationellt utvecklingsprogram och stiftelsen har i samverkan med flertalet organisationer inom näringen inrättat Hästnäringens Miljöråd och Hästnäringens IT-råd.

4 Svensk hästavel

Husdjursaveln, som också avser hästar, regleras i Lag (1985:342) om kontroll av husdjur m.m. och förordning (1985:343) om kontroll av husdjur m.m. och av Jordbruksverket meddelade föreskrifter (SJVFS 1994:82) om hästdjur som används till avel och (SJVFS 1999:106) djurskyddskrav vid avelsarbete. Författningarna syftar bland annat till att främja djurs lämplighet för avel och att förebygga sjukdomar hos djur. De syftar således bland annat till att skapa förutsättningar för en kvalitativt högtstående hästavel i landet.

Såsom anges i direktivet för utredningen har antalet betäckta ston kraftigt minskat under 1990-talet. År 1990 nådde antalet betäckta ston en topp och ca 27 800 ston betäcktes, medan motsvarande siffra år 1999 var 18 700 ston, se figur 1. Den antalsmässiga största nedgången har skett inom de raser som samverkar inom ramen för Svenska Hästavelsförbundet (SH). Antalet betäckta ston inom svensk halvblodsavel har till exempel halverats under det senaste decenniet, se tabell 1.

Figur 1. Antalet betäckta ston år 1985–1999.

Källa: SGC, SH och STC.

Inom SH:s raser har det skett en viss förskjutning mellan olika raser vad gäller antalet betäckta ston. Inom den till antalet största rasen, svenskt halvblod inklusive halvblodsston som betäckts av engelska fullblodshingstar, har antalet betäckta ston minskat från 8 022 ston år 1990 till 4 250 ston år 1999, dvs. en minskning med nästan 50 %. Inom de svenska bruksraserna, svensk ardenner och nordsvenska hästen, har antalet betäckta ston halverats under de senaste tio åren. Samtidigt har antalet betäckta ston ökat kraftigt vad gäller islandshästar; från 470 betäckta ston år 1990 till 1 118 år 1999, se tabell 1.

Tabell 1. Antal ston som betäckts av hingstar inom SH:s raser.

	1990	1995	1996	1997	1998	1999
Engelskt fullblod	691	327	330	*	*	*
Arabiskt fullblod	846	412	396	309	303	320
Angloarabiskt fullblod	28	24	12	1	0	1
Svenskt halvblod	7 331	4 567	4 243	4 407	4 407	4 250

	1990	1995	1996	1997	1998	1999
Lippizaner	55	15	18	20	21	23
Morganhäst	25	27	19	5	20	15
P.R.E. (Andalus)	–	–	–	4	5	9
American Saddlebred	–	–	–	–	3	1
Achalteeker	–	–	–	–	2	1
Apaloosa	–	–	–	–	–	10
Caspisk	–	–	–	–	–	3
Pinto	–	–	–	–	–	5
American quarter	63	68	93	104	116	115
American paint	–	30	27	79	82	61
Shagyaarab	7	9	2	11	5	0
Knabstrup	–	13	13	19	17	17
Frieser	–	3	6	7	5	7
American Curly	–	6	9	8	9	21
Basjkirhäst	–	6	8	7	16	
Nordsvensk	1 194	706	679	660	618	578
Ardenner	1 014	666	631	614	575	569
Fjordhäst	881	368	325	288	242	197
Shire	–	–	–	–	5	7
Haflinger	21	41	43	44	57	48
Islandshäst	470	715	823	908	1 100	1 118
Russ	795	629	654	638	574	509
Connemara	289	209	221	210	194	213
New Forest (E)	588	376	323	321	337	266
New Forest (S)	172	50	32	39	21	24
Welsh	433	306	260	212	225	205
Welsh mountain	119	100	113	111	84	100
Welsh cob	47	24	16	27	32	21
Welsh cob-typ	–	8	7	12	18	3
Shetland	1 930	1 844	1 864	1 784	1 644	1 447
Dartmoor	11	27	31	33	40	29
Exmoor	2	14	14	15	15	13
Svensk ridponny	17	71	68	67	109	131
Bet bevishingstar	–	–	–	–	74	134
Summa	17 029	11 661	11 280	10 964	10 975	10 486

*ingår i svensk halvblodsavel.

Källa: SH.

Mina förslag i detta avsnitt syftar till att i ett inledningsskede stödja berörda organisationer med att bland annat bygga upp databaserade registersystem, rådgivnings- och informationsinsatser till hästuppfödare samt att ge avelsorganisationerna möjlighet att använda moderna avelsvärderingsmetoder och därigenom skapa förutsättningar för ett effektivt framtida avelsarbete.

4.1 Utredningens förslag

Jag föreslår att det införs ett tidsbegränsat statligt stöd för långsiktiga åtgärder inom avelsarbetet som kan beviljas de tre avelsorganisationerna på hästavelsområdet, SGC, SH och STC.

Stödet bör avse åtgärder för att utveckla databaserade registreringssystem, utveckla och tillämpa moderna avelsvärderingsmetoder, anpassa och införa säkra identifieringsmetoder som baseras på modern teknik, t.ex. chipsmärkning, rådgivnings- och informationsinsatser riktade till hästuppfödare och till jordbrukare som önskar att ställa om sin nuvarande jordbruksproduktion.

Jag föreslår att stödet skall omfatta fyra miljoner kronor per år. Stödet bör vara tidsbegränsat och bör ges under fem år. Under den tiden bör nödvändiga initiala åtgärder ha vidtagits. Samtidigt har organisationerna getts möjlighet att förbereda en finansiering inom områdena för att på ett långsiktigt sätt kunna hantera därefter kommande utvecklingsarbete m.m. Jag föreslår att stödet administreras av Jordbruksverket, och att avelsorganisationerna ges möjlighet att ansöka om medel för genomförande av insatser inom angivna områden. Samverkan mellan avelsorganisationer och register- och stambokförande organisationer bör kunna ske i tillämpliga delar. Detsamma gäller samverkan mellan avelsorganisationerna.

Vidare föreslår jag att Statens jordbruksverk ges i uppdrag att utreda förutsättningarna och kostnaderna för att förse praktiserande veterinärer med uppgifter om hästars identitet och ägaruppgifter i det fältadministrativa veterinärmedicinska datasystemet Vet@.

Jag föreslår vidare att Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 1998:38) om journalföring och uppgiftslämnande m.m. ändras så att en veterinär är skyldig att rapportera uppgifter till Jordbruksverket även vid behandling av häst som genomgår

individuell behandling. Veterinären bör rapportera med samma periodicitet och med i allt väsentligt samma krav på uppgifterna som gäller för nötkreatur, svin, fjäderfä m.m. Dock skall hästens identitetsnummer alltid anges vid varje förrättning.

Jordbruksverket bör i sina beslut om godkännande av register- och stambokförande organisationer, förutom för register- och stambokförande organisationer inom trav- och galoppsporternas raser, föreskriva att respektive godkänd organisation skall överföra identitets- och avelsvärderingsgrundande information till SH.

Jag föreslår att regeringen ger Jordbruksverket i uppdrag att utvärdera hur de av myndigheten godkända register- och stambokförande organisationerna fullgör sina uppgifter som register- och stambokförande organisation.

Jag föreslår att mitt förslag om stöd till långsiktiga åtgärder inom avelsarbetet skall finansieras genom att regeringen anvisar 20 miljoner kr till Statens jordbruksverk av de sammanlagt 50 miljoner kr som beräknas betalas in av Jordbruksverket till staten i december år 2000 från försäljning av beredskapslager, inkomsttitel 2625 Utförsäljning av beredskapslager. De anvisade medlen skall användas för att betala det av mig föreslagna statliga tidsbegränsade stödet till långsiktiga åtgärder inom avelsarbetet med fyra miljoner kr per år under fem år. Jag bedömer att det av mig föreslagna tidsbegränsade stödet inte föranleder några ökade kostnader för administration.

4.2 Motiv för mina förslag

4.2.1 Mina utgångspunkter

En god kvalitet på svenska hästar och ett tillräckligt antal hästar är viktiga faktorer för utvecklingen av svensk hästsektors konkurrenskraft. Saknas dessa förutsättningar har vi små möjligheter att utveckla hästsektorn i landet. Generellt kan konstateras att Sverige i ett internationellt perspektiv har relativt små avelspopulationer. För att svensk hästavel, och i förlängningen svensk hästsport, brukshästanvändning m.m., skall vara internationellt konkurrenskraftig, krävs att avelsarbetet bedrivs på ett effektivt sätt.

Företrädare för sektorn har sagt att det är nödvändigt att varje häst har ett unikt identitetsnummer, att härstamningen för varje individ är säkerställd, att statistik förs över hästarnas prestationer, egenskaper, avelsresultat m.m. och att tillgänglig statistik kan hanteras och utvärderas på ett effektivt sätt. Dessa uppgifter är också viktig information vid avelsvärderingen om vi vill bedriva ett effektivt avelsarbete. En obligatorisk avelsvärdering av hingstar som skall verka i publik avel är ett viktigt styrmedel för att bedriva en kvalitetsmedveten hästavel. Jag delar i allt väsentligt dessa synpunkter som väl stämmer överens med det effektiva avelsarbete som bedrivs i Sverige inom flera andra husdjursraser.

Förutom att avelsarbetet bedrivs effektivt ser jag det som väsentligt att avelspopulationerna är tillräckligt stora och håller en hög kvalitet. Det är endast den varmblodiga travhästrasen och det svenska halvblodet som i ett internationellt perspektiv har en betydande avelspopulation. Avelsarbetet bör enligt min mening också bedrivas målmedvetet och vara anpassat till de krav som användarna och hästsporterna ställer. För de antalsmässigt större raserna är avelns kvalitet till stor del beroende av att det finns ekonomiska förutsättningar att importera avelshingstar eller sperma, och avelsston, från de internationellt sett mest framgångsrika länderna inom varje sport. Dessa förutsättningar är i allt väsentligt beroende av uppfödarnas möjlighet att föda upp hästar med lönsamhet. Det är enligt min mening också viktigt att avelsorganisationerna har tillgång till kompetens på avelsområdet för att svensk hästavel skall kunna utvecklas.

För raser som används inom hästsporterna är det, förutom skickligheten hos uppfödaren och den som senare har ansvar för hästens träning, skötsel och vård, främst kundernas (hästägarnas) efterfrågan på sporthästar, som avgör om uppfödningen blir lönsam. Det i sin tur beror på hästägarnas intresse av och ekonomiska förutsättningar för att delta i hästsporterna. Även inom andra raser än sporthästraserna har kundernas efterfrågan på hästar stor betydelse för uppfödarnas lönsamhet.

Jag anser att hästuppfödning, om den inte bedrivs som hobbyverksamhet, liksom annan typ av näringsverksamhet inom jordbruket i huvudsak måste baseras på företagsekonomiska grunder. Den statliga styrningen på området syftar till att främja djurs lämplighet för avel och att förebygga sjukdomar hos djur.

Målen för uppfödningens verksamheten varierar. Uppfödning för egen användning, antingen i form av sport-, fritids- eller bruks-

ändamål, spelar en betydelsefull roll. Inom svensk varmblodig travhästavel har enkäter gjorda av Avelsföreningen för Svenska Varmblodiga Travhästen (ASVT) bland uppfödarna under 1990-talet pekat på att ungefär 70 % av uppfödarna avser att behålla sina uppfödningar för eget bruk. Lönsamheten av att föda upp hästar är låg inom de flesta raserna. I många fall är den negativ även om bara rörliga kostnader beaktas. Detta kan ses som ett uttryck för att hästuppfödning i många fall är ett fritidsintresse, som i likhet med andra intressen, anses få kosta pengar. Samtidigt noterar jag att det inom travsporten på kommersiella grunder importeras avelshingstar där köpeskillingen kan uppgå till mångmiljonbelopp. Även inom ridhästaveln importeras avelshingstar på kommersiella villkor och även där uppgår köpeskillingen till betydande belopp. Import av avelshingstar sker i varierande omfattning och till skilda priser inom de flesta raserna.

Vårt lands relativa litenhet vad gäller hästsport och hästavel gör det enligt min mening nödvändigt att ta vara på möjligheterna att sälja våra uppfödningar till utlandet, men vi är också beroende av att kunna importera avelsmaterial av hög kvalitet. De sportsliga framgångar som nåtts av svenskfödda hästar på internationella tävlingsarenor har enligt min bedömning gett svenskfödda hästar ett gott renommé. Den inhemska marknaden kommer dock enligt min bedömning att även i framtiden vara basen för verksamheten, men för att öka lönsamheten inom svensk hästuppfödning bedömer jag att det är det nödvändigt att kunna sälja våra uppfödningar på en alltmer internationell marknad.

Jag ser det som viktigt att ta vara på de möjligheter som ges i rådets direktiv (90/428/EEG) om handel med hästdjur som är avsedda för tävlingar och om villkor för deltagande i tävlingar. Jag har i skrivelse från STC uppmärksammat på att ingen slutlig överenskommelse ännu har kunnat träffats mellan medlemsländerna i EU angående den del i direktivet som bestämmer andel av prispengar i respektive land som skall vara öppna för deltagande av hästar som är födda och ursprungligen registrerade utanför det egna medlemslandet. Detta har medfört att det föreligger en form av diskriminering som begränsar starttillfällen och förtjänstmöjligheterna för svenskfödda hästar i vissa andra medlemsländer. Möjligheterna att exportera svenskfödda hästar, främst varmblodiga travhästar, försämras därför. Jag ser det som angeläget att Sverige tar upp denna fråga till förnyad diskussion i EU.

4.2.2 Häststatistik

Till följd av kommissionens beslut 2000/68 den 22 december 1999 om ändring av kommissionens beslut 93/623 om identifiering av hästdjur för avel och produktion kommer ett system med en särskild identitetshandling för hästar, s.k. hästpass, att tas i bruk. Syftet med det s.k. hästpasset är i och för sig att säkerställa att hästar som behandlats med vissa preparat inte får användas för livsmedelsändamål. Det får dock en effekt som jag välkomnar och det är att häststatistiken på sikt förhoppningsvis kommer att förbättras. Samtliga hästar kommer att identitetskontrolleras och registreras med unika identitetsnummer. I samband med att hästpassen införs kommer det också att bli obligatoriskt att registrera vem som är hästens ägare. Jag anser att detta i allt väsentligt är positivt även om det kan komma att medföra att kostnaderna för de enskilda hästägarna och uppfödarna ökar eftersom hästpassen skall finansieras via avgifter som betalas av hästägarna.

Det s.k. hästpasset skall följa hästen under hela dess liv. Uppgift skall föras in i passet om hästen har behandlats med veterinärmedicinska läkemedel som överskrider särskilt fastställda gränsvärden för högsta tillåtna restmängder av veterinärmedicinska läkemedel i livsmedel med animaliskt ursprung, s.k. MRL-värden (Maximum Residue Limit). Anledningen till detta är att skydda konsumenterna mot skadliga rests substanser från veterinärmedicinska läkemedel i hästkött. Systemet kommer att leda till att samtliga hästar på sikt kommer att vara registrerade och ha ett unikt identitetsnummer.

Hästpassen skall följa hästen under hela dess liv och ägarbyte skall registreras av berörd register- och stambokförande organisation. Jordbruksverket har meddelat föreskrifter om den närmare utformningen av hästpasset i föreskrifter (SJVFS 2000:146) om hästdjur som används till avel. Jordbruksverket föreskrifter trädde i kraft den 1 november 2000.

4.2.3 Avelsorganisationerna och register- och stambokförande organisationer m.m.

Med begreppet avelsorganisation avses en organisation som utför avelsvärdering, och med register- och stambokförande organisation avses en avelsorganisation eller förening som för stambok över en eller flera hästraser eller för ett register över hästar.

Av 2 § i Statens jordbruksverks föreskrifter (1994:82) om hästdjur som används till avel framgår att avelsorganisationer och stambokförande- eller registerförande organisationer som vill bli godkända skall ansöka om detta hos Jordbruksverket.

Jordbruksverket har i skilda beslut godkänt SGC, SH och STC som avelsorganisationer. Dessa tre organisationer har alltsedan år 1986 innehaft status av avelsorganisationer. I samband med den hästutredning som genomfördes av dåvarande Lantbruksstyrelsen år 1991 konstaterades bland annat att överföringen av statens förutvarande ansvar för premieringarna till sektorn förlöpt utan större problem. Vidare anfördes att "helt avgörande för en fortsatt positiv utveckling är att splittringen inte blir större utan att ansvaret för avelsvärdering och hästk kontroll kan fortsätta som nu med högst tre huvudmän".

SGC och STC har även godkänts som register- och stambokförande organisation för det engelska fullblodet respektive den varmblodiga och kallblodiga travhästen. SH har också godkänts som register- och stambokförande organisation, men endast för hästar som saknar uppgift om härstamning och för vissa korsningar. Vad gäller övriga hästraser har 27 rasavelsföreningar godkänts som register- och stambokförande organisation, och dessa samverkar inom ramen för SH. För att få godkännande som register- och stambokförande organisation skall ansökan ges in till Jordbruksverket, och verket har därefter att pröva ansökan. Enligt kommissionens beslut (92/353/EEG) den 11 juni 1992 om fastställande av kriterier för godkännande eller erkännande av organisationer och sammanslutningar som för eller upprättar stamböcker för registrerade hästdjur skall myndigheterna i den berörda medlemsstaten officiellt godkänna eller erkänna sammanslutningar som för eller upprättar en stambok om organisationen eller sammanslutningen uppfyller vissa särskilda krav som anges i kommissionens beslut.

SGC och STC är således centralförbund för såväl den sportsliga som den avelsmässiga verksamheten inom galoppsporten

respektive travsporten. Man får på detta sätt en naturlig koppling mellan den sportsliga informationen och den avelsmässiga informationen inom ramen för ett och samma datasystem. Denna koppling anser jag spelar en viktig roll för att kunna bedriva avelsverksamheten på ett bra sätt.

SH har under 1999 och 2000 utvecklat ett nytt databaserat registreringssystem, en s.k. central hästdatabas. Utvecklingsarbetet har till största delen betalats av Nationella Stiftelsen för Hästhållningens Främjande (NS). Kostnaden för utvecklingsarbetet har hittills uppgått till ca 800 000 kr. Utvecklingsarbetet har i huvudsak medfört att ny och modern datateknik har införts, vilket ger helt andra möjligheter att skicka och ta emot databaserade uppgifter som har betydelse för avelsvärderingar och för att bedriva ett effektivt avelsarbete. Det utvecklingsarbete som har bedrivits och som planeras att fortsätta med att utveckla hästdatabasen tycker jag är mycket viktigt. Speciellt noterar jag att det i framtidsplanerna finns angivet att tävlingsstatistik från ridsporten och resultat från bruksprov och kvalitetsbedömningar m.m. skall integreras med den hästdatabas som nu byggs upp. Jag vill peka på att SH sedan mitten av 1980-talet i samarbete med Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) kontinuerligt genomfört avelsvärderingar baserad på modern avelsvärderingsmetodik vad gäller svenskt halvblod. Tävlingsstatistik från Svenska Ridsportförbundet (SvRF) har årligen ställts till SH:s förfogande. För att bedriva en framgångsrik avel bedömer jag att det är viktigt att den informationen även ges i framtiden.

Det utvecklingsarbete som genomförts på dataområdet innebär sammanfattningsvis att en effektiv datahantering liknande den som finns på trav- och galoppområdet på sikt kan etableras och användas i avelsarbetet för ridhäst- och brukshästraserna. Samtidigt kan jag konstatera att finansiering för det planerade utvecklingsarbetet ännu inte är säkerställt och att SH inte på egen hand har förutsättningar att finansiera detta utvecklingsarbete. Det är enligt min mening viktigt att arbetet kan avslutas och därför bör en viss del av det av mig föreslagna stödet avsättas för detta ändamål.

Jag anser, i likhet med 1991 års hästutredning, att det är betydelsefullt att antalet avelsorganisationer inte blir för många och att det bör räcka med de tre som finns idag. Detta med hänsyn till att samverkan mellan register- och stambokförande organisationer är nödvändig för att kunna ta vara på fördelar i frågor som i allt väsentligt är av generell karaktär oavsett ras.

Speciellt som flera av raserna består av endast ett fåtal hästar, och dessa rasavelsföreningar enligt min mening varken har ekonomiska eller personella resurser att sköta uppgifter som åvilar en avelsorganisation. Samtidigt kan jag konstatera att de ekonomiska resurser som SH:s disponerar för avelsarbete inte är tillräckliga för att vidta de utvecklingsinsatser som krävs inom vissa områden t.ex. datasystem, avelsvärderingsmetodik, identitetsmärkning, information och rådgivningsinsatser, se särskild skrivelse från SH, se bilaga 2. Arbetet med det som har påbörjats bör dock enligt min mening inte avstanna för då finns risk för att vi tappar värdefull tid. Samtidigt bedömer jag att det på kort sikt saknas förutsättningar för SH att med avgifter finansiera de utvecklingsinsatser som behövs för att säkerställa att det finns datasystem, avelsvärderingsmetoder, märkningsmetoder m.m. som krävs för ett effektivt avelsarbete. Det är därför angeläget att det införs ett tidsbegränsat stöd för dessa angelägna åtgärder. På sikt anser jag dock att det inte är en statlig uppgift att ge sådant stöd. Det bör därför redan nu förberedas av avelsorganisationerna att själva finansiera dessa utvecklingsinsatser.

För SGC och STC finns enligt min mening i huvudsak nödvändiga ekonomiska resurser för dessa ändamål. Men jag utesluter inte att det kan finnas motsvarande angelägna åtgärder även för dessa organisationer. SGC och STC har i referensgruppen framfört att insatser för att kunna utbyta avels- och sportinformation behöver ske. Vidare finns det även ett behov inom dessa två organisationer att utbilda personer för identitetskontroll i samband med att hästpasset nu har införts.

De rasavelsföreningar som godkänts som register- och stambokförande organisation är i många fall små vad gäller såväl medlemsantal som antalet hästar av berörd ras. Den hjälp som föreningarna kan få av SH med utveckling av datasystem m.m. ser jag som värdefull. Ett standardiserat system för hantering av data gällande registratur, avelsinformation och på sikt även sportprestationer eller andra grunder som är viktiga för avelsarbetet, ser jag som betydelsefullt för att kunna utveckla svensk hästavels konkurrenskraft. Det kan på sikt även underlätta ett internationellt utbyte av avelsinformation.

Sakkunniga i utredningens referensgrupp har pekat på att det är en brist att SH inte har möjlighet att utfärda sanktioner mot rasavelsföreningar som inte uppfyller sina förpliktelser, t.ex. för sina register på ett korrekt sätt. SH bör enligt min mening inte ha

den möjligheten. Om en rasavelsförening inte sköter sitt åliggande är det enligt min mening Jordbruksverket som skall åtgärda detta. Detta är även reglerat i 35 § Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 1994:82) om hästdjur som används till avel. Samtidigt noterar jag att rasavelsföreningarna för att bli godkända av Jordbruksverket som register- och stambokförande organisation skall ha tecknat avtal med föreningens registrator om hur denna funktion skall bedrivas och i sin ansökan ange hur registreringen skall ske. Flertalet av rasavelsföreningarna använder sig redan i nuläget av SH:s datasystem för registrering. När nu SH har utvecklat en ny central hästdatabas ser jag det som rimligt om Jordbruksverket i beslut om godkännande som register- och stambokförande organisation ställer krav på att föreningen för den berörda rasen skall rapportera identitets- och avelsvärderingsgrundande uppgifter till SH. På så sätt formaliseras kraven på de olika rasavelsföreningarna så att SH ges förutsättningar att fullgöra sin uppgift som avelsorganisation.

Den nu gällande organisationen på hästavelsområdet har i allt väsentligt gällt sedan år 1985. Jordbruksverkets beslut vid ansökan om godkännande som register- och stambokförande organisation baseras i huvudsak på de plan och riktlinjer som tillsammans med ansökan ges in till Jordbruksverket av berörda rasavelsföreningar. Viss prövning av den nu gällande organisationen på hästavelsområdet gjordes av 1991 års hästutredningen. Jag anser att det nu finns skäl att göra en förnyad prövning av organisationen på hästavelsområdet vad gäller de register- och stambokförande organisationerna. Detta för att säkerställa att de som godkänns som register- och stambokförande organisationer har den kompetens som behövs för att med kontinuitet och professionalism kunna genomföra uppdraget som register- och stambokförande organisation. Jag föreslår därför att regeringen ger Jordbruksverket i uppdrag att genomföra en sådan översyn av de register- och stambokförande organisationerna.

För att få verka i publik avel, dvs. att en hingst skall få användas till andra ston än hingstägarens egna, krävs enligt Statens jordbruksverks föreskrift (SJVFS 1994:82) om hästdjur som används till avel att hingstar skall avelsvärderas i Sverige. De metoder som används för att beräkna avelsvärdet för hästar skall vara accepterade enligt vedertagna vetenskapliga principer. Avelsvärderingen skall grundas på individprövning eller avkommeprövning, i förekommande fall kan båda provningsformerna ligga

till grund för avelsvärderingen. Individprövning utgörs av en sammanvägd bedömning av individens härstamning, prestationer, exteriör, hållbarhet och hälsa.

Avkommeprövning är en bedömning av avkommornas resultat, exteriör etc. sett i relation till respektive ras avelsmål. Hänsyn skall tas till uppgifter om individen eller individens avkomma som har dokumenterats av en godkänd utländsk avelsorganisation eller stambokförande förening. Hingstar som används i publik avel skall vara identifierade och härstamningen skall verifieras genom blodgruppsundersökning eller DNA-undersökning. Vid avelsvärdering skall hänsyn även tas till Jordbruksverkets föreskrifter (SJVFS 1999:106) om djurskyddskrav vid avelsarbete. Detta innebär bland annat att hästar som visat sig nedärva eller som genom sin härstamning m.m. kan förväntas nedärva letalanlag, defekter eller andra egenskaper som medför lidande för avkomman inte får användas inom aveln. Vidare får hästar inte användas inom aveln om det visat sig att hästen med stor sannolikhet nedärver disposition för hög frekvens konstaterade sjukdomsfall, förlossningssvårigheter eller dödlighet hos avkomma i samband med födsel.

De krav som skall ställas för att en häst skall få föras in i rasens stambok regleras i Jordbruksverkets föreskrifter (SJVFS 1994:82) om hästdjur som används till avel. Stamboken delas in i huvudavsnitt och i vissa fall som bilaga till stamboken. För att få föras in i stambokens huvudavsnitt skall hästen härstamma från föräldrar som är införda i stambokens huvudavsnitt och ha en stamtavla som upprättats enligt stambokens regler för rasen samt som föl innan avväjningen vara identifierad enligt stambokens regler. Identiteten skall vara styrkt i ett betäckningsintyg eller ett säkrare identifieringsintyg. Om villkoren för att få föras in i stambokens huvudavsnitt inte är uppfyllda kan hästen föras in i bilaga till stamboken efter beslut av stambokförande förening. Då krävs att hästen är identifierad enligt stambokens regler och att identiteten kan styrkas med betäckningsintyg eller ett säkrare identitetsintyg samt har genomgått individprövning och bedömts motsvara rasens standard.

EU-kommissionen har i skrivelse till ambassadör Gunnar Lund, Sveriges Ständiga Representation vid kommissionen, frågat om de svenska reglerna om viss stambokföring. Kommissionen har i skrivelsen anfört att de fått en anmälan om att Svenska Hästavelsförbundet vid genomförande av det enligt lagen (1985:342) om

kontroll av husdjur m.m. obligatoriska urvalsprovet (premiering) av hingstar som skall verka i aveln inte tar hänsyn till urvalskriterierna för premiering av hästar med ursprung i andra medlemsstater vad gäller såväl stambokföringen av dessa hästar som reglerna för denna stambokföring. Kommissionen anför vidare att handeln med hästdjur inte får förbjudas eller begränsas på andra avelsmässiga grunder än de som blir följden av rådets direktiv (90/427/EEG) om avelsmässiga och genealogiska villkor för handeln med hästdjur inom gemenskapen. I artikel 4 punkt 1.a i direktivet står att erkännande eller godkännande av organisationer och föreningar som för eller upprättar stamböcker skall vara beroende av om de principer följs som har fastställts av den organisation eller förening som för stamboken för rasens ursprung. Vidare hänvisas till artikel 2.1 i beslut 92/353/EEG om fastställande av kriterier för godkännande eller erkännande av organisationer och sammanslutningar som för eller upprättar stamböcker för registrerade hästdjur. I artikeln föreskrivs bland annat att myndigheterna i den berörda medlemsstaten skall godkänna eller erkänna varje organisation eller sammanslutning som för eller upprättar en stambok om organisationen eller sammanslutningen uppfyller villkoren i bilagan. Regeringen har i svar till kommissionen anfört att den inom kort avser att genomföra en översyn av regelverket som innebär en jämförelse mellan de svenska bestämmelserna och gemenskapsrätten på detta område. Jag kan således konstatera att frågan som även aktualiserats för utredningen kommer att ses över i särskild ordning.

4.2.4 Djurskyddskraven i avelsarbetet

Enligt Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 1999:106) om djurskyddskrav vid avelsarbete skall diagnos- och behandlingsuppgifter från djurkliniker och veterinära fältdata göras tillgängliga för de avelsorganisationer som godkänts av Jordbruksverket. Detta skall göras för att avelsorganisationerna vid avelsvärderingen skall kunna ta hänsyn till nedärvning av letalanlag, defekter eller andra egenskaper som medför lidande för avkomman. Enligt sakkunnig expertis i referensgruppen är det, utöver den veterinärbesiktning som sker vid avelsvärdering av hingstar och de defektlistor som förs av rasavelsföreningarna i anslutning till fölrappportering, främst

diagnosdata från djursjukhus och djurkliniker som har betydelse för att hänsyn skall kunna tas till djurskyddskraven i avelsarbetet. För att tillräcklig hänsyn skall kunna tas till djurskyddskrav i avelsarbetet krävs enligt min mening att hästarnas identitet i form av unika identitetsnummer anges vid journalföring. Denna förutsättning saknas eftersom samtliga hästar i nuläget inte är registrerade. Även om så vore fallet kan det finnas praktiska svårigheter att ange identitetsnummer vid journalföring, då hästägaren inte alltid deltar vid behandlingstillfället eller saknar tillgång till hästens identitetsnummer vid behandlingstillfället.

Statens jordbruksverk har under år 1998 och därefter utvecklat ett nytt fältadministrativt veterinärmedicinskt datasystem, benämnt Vet@. I detta system ges möjlighet för samtliga veterinärer att registrera journaluppgifter om t.ex. djurets identitet, diagnos, typ av behandling, djurägarens namn m.m. Jordbruksverket lagrar informationen i ett dataregister. Journalföring kan även göras i andra system som godkänts av Jordbruksverket, men lagring av uppgifterna sker hos Jordbruksverket i samma dataregister.

Enligt Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 1998:38) om journalföring och uppgiftslämnande m.m. skall en veterinär inom en vecka från behandlingstillfället rapportera förrättningar som avser nötkreatur, får, getter, renar, svin, fjäderfän och hägnat vilt till Jordbruksverket. Vad gäller hästar skall behandling med antibakteriella läkemedel för systemiskt bruk eller läkemedel som innehåller hormonella substanser och diagnos rapporteras varje månad. För andra behandlingar av hästar skall rapportering ske senast 31 januari påföljande år, men rapporteringen avser endast antalet behandlingar. Det finns inget krav på att den enskilda hästens identitet skall rapporteras. Jag tycker det är otillfredsställande. Om inte djurets identitet och diagnos anges i journalen saknas förutsättningar för att avelsorganisationerna inom hästaveln skall kunna ta hänsyn till djurskyddskrav i avelsarbetet. Jag anser att det är angeläget att de avelsorganisationer som godkänts av Jordbruksverket på hästområdet ges möjlighet att ta dessa hänsyn, och mot den bakgrunden anser jag att det är viktigt att veterinärförrättningar som gäller hästar rapporteras till Jordbruksverket på samma sätt vad som gäller för nötkreatur, får, getter, renar, svin, fjäderfän och hägnat vilt. Kraven på de uppgifter som lämnas till Jordbruksverket från behandlande veterinär bör enligt min mening i allt väsentligt vara likartade med vad som gäller för dessa djurslag.

Jag anser att det finns förutsättning att skapa goda möjligheter för de av Jordbruksverket godkända avelsorganisationerna inom hästaveln att ta hänsyn till djurskyddskraven i avelsarbetet. Jag förutsätter att de register- och stambokförande organisationerna som godkänts av Jordbruksverket inom hästavelsområdet är villiga att ställa information rörande hästidentitet och ägare till Jordbruksverkets förfogande om hästens ägare samtycker. Med tillgång till denna information har Jordbruksverket möjlighet att förse praktiserande veterinärer med information om hästidentiteter och ägaruppgifter i det fältadministrativa datasystemet Vet@ eller till andra journalföringssystem som godkänts av Jordbruksverket. Veterinären har då möjlighet att vid behandlingstillfället söka på ägaruppgifter och det medför enligt min mening att journalföringen förbättras. Sammanfattningsvis ger detta förutsättningar för avelsorganisationerna att ta hänsyn till djurskyddskraven i avelsarbetet.

Jag kan heller inte undgå att konstatera att förutsättningar för att kunna lagra information om läkemedelsbehandling på hästar kan förbättras med hjälp av det av Jordbruksverket utvecklade fältadministrativa datasystemet Vet@. Systemet kan ge den behandlande veterinären tillgång till viss information om veterinärmedicinska läkemedel enligt Jordbruksverkets s.k. baslista. Den innehåller de läkemedel som distribueras av Apoteksbolaget. Genom att komplettera nu tillgänglig läkemedelsinformation med respektive läkemedels s.k. MRL-värde skapas förutsättning för att datamässigt lagra viss information som skriftligen skall anges i det s.k. hästpasset. Om hästägaren av någon anledning skulle ”tappa bort” hästpasset finns informationen angående läkemedelsbehandling sparad i ett dataregister som hålls av Jordbruksverket. Detta leder enligt min mening till att det hästkött som blir livsmedel kan motsvara konsumenternas berättigade krav på hög livsmedelssäkerhet.

4.2.5 Uppfödarpremier – en fråga för sektorn

Inom trav- och galoppsporterna betalas s.k. uppfödarpremier ut till hästens uppfödare. Premierna baseras på hästarnas intjänade prispengar. Uppfödarpremierna finansieras av de medel som tävlingsverksamheten inom trav- och galoppsporterna genererar, och som i huvudsak är beroende av totalisatorspelets utveckling

och villkoren för detsamma. Det är således trav- och galopp-sporterna som på egen hand finansierar dessa premier, och har valt att dela ut pengarna till uppfödarna i stället för att använda pengarna till andra åtgärder, t.ex. prispengar. Inom ridsporten betalas premier ut till uppfödarna endast för vissa större tävlingar, t.ex. Breeder's Trophy. Premiernas nivå anges i tävlingarnas propositioner och motsvarar ungefär 15–20 % av de prispengar som utgår i tävlingen.

I en utredning av NS om ett nationellt utvecklingsprogram för svensk hästsektor pekas på att uppfödarpremierna haft betydelse för avelns utveckling inom trav- och galoppsporterna. Genomsnittshästen inom travsporten ger sin uppfödare ca 10 000 kr i uppfödarpremier. Uppfödarnas lönsamhet inom både trav- och galoppsporterna är enligt uppgift i de flesta fall främst beroende av det pris som uppfödaren kan få vid unghästförsäljning och endast till mindre del av uppfödarpremierna. Premiernas utformning medverkar dock till att det finns möjlighet att som uppfödare få relativt höga premier för mycket framgångsrika tävlingshästar. Utformningen av uppfödarpremierna bidrar således till att premiera en kvalitetsmedveten avel. Den utformning som trav- och galoppsporterna valt vid utformande av uppfödarpremierna skapar enligt min mening en drivkraft för uppfödarna som är av betydelse, och som premierar prestationer som knyter an till rasernas avelsmål. Det är enligt min mening dock inte en statlig angelägenhet att finansiera ett system med uppfödarpremier till hästsektorn. Det är en fråga som enligt min mening sektorn själv får ta hand om.

4.2.6 Långsiktiga avelsåtgärder

Travhäst-, ridhäst- och islandshästaveln tillämpar den s.k. BLUP-modellen för att mäta avelsframsteget inom berörda raser (varmblodiga och kallblodig travhäst, svenskt halvblod, islandshäst) och för att ta fram ett underlag för att bedöma avelsdjur och förväntade avelsvärden. BLUP är en förkortning för Best Linear Unbiased Prediction. Vid användning av BLUP-modellen så tas vid avelsvärderingen t.ex. hänsyn till vissa önskvärda egenskaper mot bakgrund av respektive ras avelsmål. Modellen tar också hänsyn till olika egenskapers ärftlighet.

I dag utnyttjas all information i flera generationsled på både fädernet och mödernet liksom om individen och dennes avkommor, syskon etc. Det är positivt att den s.k. BLUP-modellen används i travhäst-, ridhäst- och islandshästaveln. Jag anser att modern avelsvärderingsmetodik spelar en viktig roll för att kunna utveckla sektorn. Vidare är det glädjande att kunna konstatera att det genetiska avelsframsteget inom dessa raser varit betydande under de senaste decennierna. Samtidigt kan jag konstatera att ekonomiska resurser saknas för att ta fram motsvarande underlag inom andra raser, trots att det finns tillgång till nödvändig information avseende prestationer, egenskaper, avelsresultat m.m. Jag bedömer det inte som realistiskt att omgående avgiftsfinansiera detta utvecklingsarbete. En del av det av mig föreslagna tidsbegränsade stödet bör därför användas för att komma igång med den verksamheten.

För barn och ungdomar är ofta ponnyhästar den första kontakten med hästar och hästsport. Det är därför viktigt att ponnyaveln ges förutsättningar att bedriva en effektiv avel anpassad till användarnas krav och behov. Inte minst från säkerhetssynpunkt för barn och ungdomar anser jag att det är väsentligt att ponnyhästar som föds upp i Sverige är säkra och har ett bra lynne. Ett stöd för utveckling av modern avelsvärderingsmetodik inom samtliga raser med inriktning på hästarnas brukbarhet för barn, ungdomar och sport kommer enligt min bedömning också att medverka till att avelns konkurrenskraft på sikt stärks. Användning av metodiken och information om densamma bör i allt väsentligt åvila berörd avelsorganisation, i förekommande fall i samverkan med berörd register- och stambokförande organisation. Även för dessa åtgärder bör avelsorganisationerna initialt kunna få del av det stöd som jag föreslår.

Sektorns företrädare har sagt att uppfödarkårens sammansättning har förändrats relativt kraftigt under det senaste decenniet. Förändringarna har konstaterats i enkätundersökningar som genomförts av ASVT och vid SLU. Antalet uppfödare som äger ett sto har ökat, uppfödarna är betydligt yngre än tidigare och utgörs i allt högre grad av kvinnor. Även en del jordbrukare har gått över till att föda upp hästar för försäljning. Flera av dessa har inte erfarenhet av hästuppfödning. Det finns således många som behöver rådgivning och information i avelsarbetet. Jag delar i huvudsak dessa synpunkter och bedömer att ett tidsbegränsat statligt stöd till informations- och rådgivningsinsatser ger

förutsättningar för att sektorn på sikt själv tar över finansieringen av den verksamheten.

4.2.7 Krav på gynekologisk hälsokontroll före seminering av sto

I Sverige krävs enligt Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 1999:113) om seminverksamhet med hästdjur att ston före seminering skall genomgå en gynekologisk hälsokontroll. Denna kontroll skall utföras av ansvarig veterinär, dvs. den veterinär som anges som ansvarig för seminverksamheten vid seminstationen i samband med att ansökan ges in till Jordbruksverket om att få anordna hästseminverksamhet. Jag har i skrivelse den 8 september 2000 från ASVT ombetts se över reglerna gällande artificiell inseminering (AI) inom hästaveln. Frågan om regler för AI har också aktualiserats vid besök den 25 juli 2000 på Stuteri Simberg, Götene kommun. I skrivelsen anger ASVT att de önskar att nu gällande krav på att veterinär genomför gynekologisk hälsokontroll före seminering skall tas bort, då seminering sker av seminutbildad stuteripersonal. Detta för att sänka kostnaderna för de svenska uppfödarna och stärka konkurrenskraften. ASVT skriver vidare att "Sverige har sedan flera år Europas högsta taxor för stoägarna avseende semin och brunstkontroll".

Jag har frågat Jordbruksverket om skälen som motiverar kravet på att ston före seminering skall genomgå gynekologisk hälsokontroll. Jordbruksverket anger i svar den 19 oktober 2000 att "gynekologisk kontroll av stoet görs för att stoet skall semineras så få gånger som möjligt, dvs. optimera tidpunkten för seminering. Givetvis bör också så få rektalundersökningar som möjligt göras. Med den gynekologiska kontrollen följer att veterinären på stationen skriver en journal på stoet och detta är förstås en viktig bit i sammanhanget då man kan söka och finna eventuella fel på ett tidigt stadium. Av den anledningen kan man kalla det för djurskyddsskäl att en gynekologisk kontroll görs av stoet enligt ovan".

Frågan som jag ställt till Jordbruksverket har jag också ställt till Sveriges Veterinärförbund (SVF). SVF anför i sitt svar, vilket getts in av Sveriges Veterinärmedicinska Sällskap (SVS), att veterinär gynekologisk hälsokontroll före seminering krävs för att bland

annat inte åsidosätta djurskyddet. SVS pekar på tre orsaker till att seminering bör föregås av veterinär gynekologisk hälsokontroll:

möjlighet finns att förvissa sig om att inte dräktiga ston semineras, i så fall är det sannolikt att stoet aborterar

möjlighet finns att tidigt upptäcka patologiska tillstånd i reproduktionsorganen, t.ex. missbildningar, äggstockstumörer och förlossningsskador m.m.

erfarenheter från andra länder visar på att antalet semineringar per sto ökar om inte veterinär gynekologisk hälsokontroll sker före seminering.

ASVT anför vidare i skrivelsen att reglerna för att få genomföra ultraljudsundersökningar bör förändras så att seminassistentutbildad stuteripersonal efter erforderlig vidareutbildning ges möjlighet att undersöka ston avseende deras läge i brunstcykeln på samma sätt som i t.ex. Tyskland. Vid seminering med transporterad färsk sperma, vilket är vanligt, bör stoet enligt ASVT undersökas varannan dag under brunsten för att säkerställa stoets läge i brunstcykeln. Då den fräska sperman skall transporteras från hingstens uppställningsplats till seminstationen där stoet finns medför nu gällande regler för kontroll av stoets läge i brunstcykeln enligt ASVT att kontrollen sker minst 36 timmar innan stoet semineras. Om brunst infaller under helg blir tiden mellan brunstkontroll och semineringstidpunkt ännu längre, ofta 48 timmar. Om seminassistentutbildad stuteripersonal efter erforderlig vidareutbildning skulle ges möjlighet att ultraljudsundersöka stona för att fastställa deras läge i brunstcykeln skulle detta enligt ASVT sannolikt kunna förbättra dräktighetsresultaten. ASVT påpekar i sin skrivelse även att kostnaden för att seminera med fryst sperma blir väldigt hög till följd av att stoet under brunstperioden i princip behöver kontrolleras var sjätte timme för att finna bästa tidpunkt för seminering.

Ultraljudsundersökning är enligt Jordbruksverket en del i den gynekologiska kontroll som enligt Jordbruksverkets föreskrifter skall ske före seminering. Mot bakgrund av de skäl som Jordbruksverket och veterinärförbundet gett är jag inte beredd att nu förorda en förändring av gällande regler. Jag förutsätter dock att det sker en fortsatt dialog mellan berörda hästuppfödargorganisationer och expertmyndigheten om möjligheterna att förenkla reglerna för AI avseende hästar.

5 Den hippologiska högskoleutbildningen

Riksdagen beslutade år 1994 efter förslag från regeringen att inrätta en högskoleutbildningen inom hästområdet med Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) som huvudman (prop. 1993/94:115, bet. 1993/94:UbU9, rskr.1993/94:307). Bakgrunden till beslutet var bland annat att dittillsvarande yrkesutbildningar inom hästområdet var av otillräcklig kvalitet och volym med beaktande av hästsektorns behov av kvalificerad och kompetent personal samt ett ökat intresse för gymnasiala hästutbildningar.

Den hippologiska högskoleutbildningen är en tvåårig högskoleutbildning inom hästområdet. Utbildningen är en yrkesutbildning med såväl teoretiska som praktiska moment där studenterna efter godkända studier erhåller en yrkesexamen som benämns Hippologexamen. Utbildningen består av tre olika inriktningar: ridlärare, stallchef och trav- och galoppinriktning. Det första året i utbildningen är ett gemensamt s.k. basår för samtliga studenter, oavsett inriktning. Basåret omfattar såväl teoretisk som praktisk utbildning i grundläggande ämnen som t.ex. hästens biologi, avel, uppfödning och sport. Under det andra utbildningsåret, inriktningsåret, sker utbildning inom ramen för den av respektive student valda inriktningen.

Utbildningen, som i ett internationellt perspektiv är unik med sin integration av teori och praktik, har medfört att arbetsmarknaden fått tillgång till en ny yrkeskategori, Hippologer. De flesta har fått arbete (se bilaga 3, avsnitt 1.4), många har haft flera arbetsalternativ att välja mellan. Arbetsmarknaden för hippologerna är mycket god.

Vissa problem har funnits under utbildningens initialskede. Dessa har tills nu inte lösts. Jag bedömer att problemen, som inte kunde förutses när riksdagen fattade beslut om att inrätta utbildningen, framförallt beror på oklarheter i fråga om utbildningens finansiering och vem som skall betala oförutsedda utgifter.

Jag kan t.ex. konstatera att utbildningen hittills har varit underfinansierad och att det har varit en källa för irritation. Mycket tid och möda har av många lagts ned på att lösa akuta ekonomiska problem. Enligt min bedömning är därför finansieringen den första frågan som måste få sin slutliga lösning. Det räcker emellertid inte för att långsiktigt säkerställa utbildningen. Det har även funnits oklarheter om hur SLU:s krav på förbättringar vid utbildningsanläggningarna skall betalas. Det har således saknats en nödvändig koppling mellan uppgifter och finansiering. Detta är i allt väsentligt en fråga om hur utbildningen skall styras. Därför måste det även träffas tydliga avtal om finansiering, ansvarsfördelning och styrning av utbildningen för att nå önskvärd stabilitet i den utbildning som erbjuds studenterna.

Mina förslag avseende den hippologiska högskoleutbildningen syftar därför till att nå en långsiktigt hållbar lösning av finansieringen, ansvarsfördelningen och styrningen mellan SLU, Nationella Stiftelsen för Hästhållningens Främjande (NS) och de tre riksanläggningarna.

5.1 Utredningens förslag

Jag föreslår att ett nytt övergripande avtal som reglerar finansiering, ansvarsfördelning och styrformer träffas mellan SLU och NS för genomförande av den hippologiska högskoleutbildningen i allt väsentligt enligt principutkast till avtal som redovisas i bilaga 3.

Utbildningen skall även i framtiden bedrivas vid landets tre riksanläggningar Flyinge, Strömsholm och Wången för vilka hästsektorn och staten har påtagit sig ett gemensamt ansvar. Utbildningen skall fullt utbyggd omfatta ett årligt intag på maximalt 55 studenter.

Ansvarsfördelning och styrformer

SLU skall även i framtiden vara huvudman för högskoleutbildningen. Vidare föreslår jag att ansvarsförhållanden m.m. mellan SLU och respektive utbildningsanläggning (Flyinge, Strömsholm och Wången) regleras i skriftliga avtal. Avtalen bör avse samma tidsperiod som det övergripande avtalet mellan SLU och NS. Det är viktigt att SLU i avtalen med utbildningsanläggningarna preciserar tydliga mål för utbildningen och att det i

avtalen preciseras vad som är utbildningsanläggningarnas uppgift. SLU bör även ställa krav som säkerställer att utbildningen genomförs på ett högskolemässigt sätt samt de krav i övrigt som SLU anser vara av vikt för att uppnå de fastställda målen som anges i avtalen. Ett sådant mål bör dock vara andelen examinerade studenter. Om inte andelen examinerade studenter varaktigt ligger kring eller över detta mål som bör vara ungefär 85 % under år 2001, 2002 och 2003 bör den ersättning som SLU betalar utbildningsanläggningarna från och med år 2004 bestå av en fast och en rörlig del. Den fasta delen bör då utgöra 90 % av de medel som SLU och respektive utbildningsanläggning träffar överenskommelse om som ersättning för utbildningens genomförande. Resterande 10 % bör hållas inne av SLU och betalas till anläggningarna först när de når det uppställda målet för andelen examinerade studenter. Jag förordar att ett tredje utbildningsår införs först när det säkerställts att nuvarande tvååriga utbildning visar på stabilitet, långsiktighet och säkerställd finansiering och andelen examinerade studenter ligger på ungefär 85 %. Det tredje utbildningsåret bör enligt min mening styras och finansieras på samma sätt som den tvååriga utbildningen.

Finansiering

Jag föreslår att det fastställs en kostnadsram på 32 miljoner kr i årets penningvärde för den hippologiska högskoleutbildningen. Jag föreslår också att principen för framtida finansiering av den hippologiska högskoleutbildningen klart och tydligt bestäms så att staten och hästsektorn betalar hälften vardera. Det statliga anslaget bör således årligen bestämmas till 16 miljoner kr i årets penningvärde under förutsättning att hästsektorn bidrar med samma belopp och att långsiktigt bindande avtal träffas mellan SLU och hästsektorns företrädare. Såväl det statliga anslaget som sektorns bidrag bör årligen pris- och löneomräknas enligt det omräkningstal som årligen fastställs för den statliga förvaltningen. Båda parter skall betala ut pengarna i likvida medel i form av årliga driftsanslag.

Jag föreslår att statens andel av de ökade kostnaderna för den hippologiska högskoleutbildningen skall finansieras genom att regeringen använder de 3 miljoner kr som avsatts till regeringens disposition i regleringsbrev för budgetåret 2000 avseende SLU. Regeringen bör i kommande års regleringsbrev avsätta 3,3 miljoner kr i årets penningvärde till regeringens disposition

för att finansiera statens andel av de ökade kostnaderna för den hippologiska högskoleutbildningen.

5.2 Motiv för mina förslag

Jag kan konstatera att det råder en stor samsyn mellan staten, SLU och hästsektorns organisationer om såväl vikten av den hippologiska högskoleutbildningen som vikten av riksanläggningarna och deras roll och uppgift i utbildningen. Jag delar den uppfattningen.

Staten och hästsportens organisationer har också haft ett fruktbart samarbete med utvecklingen av riksanläggningarna under såväl 1980- som 1990-talet där staten bidragit med betydande medel för att rusta upp anläggningarna till att svara mot de krav som ställs på effektiva utbildningsanläggningar m.m. (se t.ex. regeringsbeslut A97/2110/A). Dessutom skall framhållas att betydande insatser gjorts av kommuner, länsstyrelser, landsting m.fl., i form av finansiering av investeringar vid och i anslutning till anläggningarna. Jag tycker att vi nu efter alla insatser som har gjorts kan känna en stolthet över att ha tre fina riksanläggningar i Sverige och min självklara utgångspunkt är därför att utbildningen även i fortsättningen skall bedrivas vid de tre riksanläggningarna.

SLU och NS har gemensamt tagit fram ett principutkast till nytt avtal mellan parterna enligt vissa av mig föreslagna riktlinjer. Jag konstaterar med glädje att parterna är överens i denna för den hippologiska högskoleutbildningen avgörande fråga.

5.2.1 Ansvarsförhållanden och styrformer

En tydlighet i ansvarsförhållanden och befogenheter mellan å ena sidan huvudmannen SLU och å andra sidan hästsportens organisationer, som i dessa delar företräds av NS, samt respektive utbildningsanläggning skapar stabilitet och en tydlig rollfördelning. Detta är enligt min mening en förutsättning för att utbildningen skall kunna genomföras på ett bra sätt. Förhållandena mellan parterna (SLU och NS) bör därför regleras i skriftliga avtal. Avtalen mellan SLU och respektive utbildningsanläggning bör av främst praktiska skäl avse samma tidsperiod som avtalet mellan

SLU och hästsportens organisationer. Det underlättar samordning av olika frågor som kan ingå i avtalen.

För genomförandet av den hippologiska högskoleutbildningen avtalar huvudmannen SLU, efter samråd med NS, med de tre utbildningsanläggningarna om deras respektive medverkan i utbildningen. Enligt min mening innebär detta att det är SLU som bär ansvaret för att formulera tydliga mål, ange de speciella krav som följer av att det är en högskoleutbildning och även tydligt ange de krav i övrigt som SLU anser vara betydelsefulla. Vidare skall SLU ansvara för att kvalitetskontroller genomförs. Detta kan ske såväl med extern som intern kompetens. Jag vill i detta sammanhang betona betydelsen av att målen är mätbara på ett objektivt sätt. Samråd om mål, krav och kvalitetskontroll bör ske med NS. Vidare anser jag att respektive utbildningsanläggning skall ha fullt ansvar för att genomföra sin del av utbildningen och för att nå de mål och uppfylla de krav som SLU ställer. Den nu gällande institutionella organisationen fungerar enligt parterna väl och därför ser jag ingen anledning att föreslå någon förändring i den delen. Det är viktigt att det sker en koppling mellan uppgifter och finansiering. Därför är min utgångspunkt att de kurs- och utbildningsplaner som fastställs för utbildningen gör detta med beaktande av givna ekonomiska ramar, så att utbildningsanläggningarna får betalt för de uppgifter som de skall genomföra.

Antalet antagna studenter under de fem första årens utbildning uppgick till 228. Av dessa är den 25 oktober 2000 137 klara med samtliga kurser och poäng, vilket motsvarar ca 60 % av de som antagits till utbildningen. 14 studenter har avbrutit utbildningen. För att få ut examen krävs att studenterna ansöker om detta hos SLU. Alla som är klara med sina högskolepoäng har dock inte ansökt, vilket medför att andelen examinerade studenter för de fem första årens utbildning uppgår till drygt 45 %. För de två första utbildningsåren uppgår andelen examinerade studenter till 73 % respektive 71 %, ungefär 80 % av de antagna studenterna till de två första läsårens utbildning är klara med alla kurser och poäng.

Andelen examinerade studenter har enligt min mening varit för låg för de fem första årens utbildning. Insatser har under det senaste året vidtagits för att nå en högre andel examinerade studenter, och drygt 90 % av andraårsstudenterna under läsåret 1999/2000 är enligt SLU per den 25 oktober 2000 klara med samtliga kurser och kommer att få ut sin examen efter det att ansökan om examensbevis getts in till SLU. Även fortsättningsvis

ser jag det som angeläget att denna höga nivå kan upprätthållas. Parterna bör enligt min mening analysera varför studenter som är klara med samtliga kurser och poäng inte ansöker om att få ut examen och parterna bör därefter vidta lämpliga åtgärder.

Andelen examinerade studenter är en av de viktigaste mätbara parametrarna på hur väl respektive utbildningsanläggning genomför sitt utbildningsuppdrag. Jag ser det som angeläget att ansvarsförhållandena i denna del tydligt fastställs mellan SLU och respektive utbildningsanläggning. Eftersom utbildningsanläggningarna har utbildningsuppdraget och därmed samtidigt befogenheterna för att vidta förändringar så att andelen examinerade ökar ser jag det som rimligt att det sker en koppling mellan andelen examinerade studenter och resurstilldelning. På detta sätt uppnås enligt min mening en effektiv styrning mot ett av de mest betydande och mätbara målen för utbildningen. Denna koppling kan utformas på flera sätt. Min utgångspunkt är att det skall råda en trygghet i utbildningsanläggningarnas intäkter samtidigt som det skall finnas tydliga incitament för anläggningarna att arbeta för att studenterna avlägger examen. SLU bör i detta sammanhang fastställa mål för andel examinerade studenter och resurstilldelning i avtal med utbildningsanläggningarna. Målet för andelen examinerade studenter bör ligga på ungefär 85 %, vilket är i paritet med vad som gäller för vissa övriga tvååriga yrkesutbildningar som genomförs vid SLU. Mot bakgrund av att endast ett fåtal studenter avbrutit utbildningen under det första läsåret anser jag att koppling mellan andel examinerade studenter och resurstilldelning till respektive utbildningsanläggning bör avse förhållandena för det andra läsåret, dvs. antal studenter som påbörjar årskurs 2 samt den ersättning som ges för genomförande av utbildning till respektive anläggning i årskurs 2.

Både SLU och NS anser att det är fullt möjligt att nå målet om andel examinerade studenter, utan att det i avtalet förs in en koppling mellan andelen examinerade studenter och resurstilldelning till respektive utbildningsanläggning. Parterna pekar bland annat på utfallet för läsåret 1999/2000 där drygt 90 % av studenterna enligt SLU är klara med samtliga kurser. Skulle denna höga nivå varaktigt hållas under de närmast följande läsåren så ser inte jag heller någon anledning att nämnda koppling förs in i avtalet.

Om det dock skulle visa sig att andelen examinerade studenter år 2001, 2002 och 2003 väsentligt understiger målet på 85 % anser

jag att det i avtalet bör föras in en koppling mellan resurstilldelning till respektive anläggning och andel examinerade studenter från och med år 2004, dvs. i samband med att ett nytt treårsavtal mellan parterna skall omförhandlas gällande den principiella fördelningen mellan den vid SLU centralt placerade hippologenheten och de tre utbildningsanläggningarna, se bilaga 3, avsnitt 2, 6 §.

5.2.2 Principer för utbildningens finansiering m.m.

Jämfört med andra utbildningar är kostnaderna för den hippologiska högskoleutbildningen hög. En förklaring är att programmet kräver tillgång till hästar som har vissa kvalitéer, hästutrustning, stallar, ridhus m.m. Hippologprogrammet genomförs även vid utbildningsanläggningar som till delar är kulturminnesmärkta, vilket leder till relativt höga lokalkostnader vad gäller såväl drift som underhåll. Långsiktigt hållbara förutsättningar och spelregler måste skapas i fråga om finansieringen av utbildningen, och anpassas till ansvarsfördelning och styrformer för utbildningen. Min utgångspunkt är att SLU betalar en ersättning för en tjänst, i detta fall den medverkan i utbildningen som SLU avtalar om med respektive utbildningsanläggning, och respektive utbildningsanläggning har att genomföra uppdraget enligt avtal. Parterna har haft skilda uppfattningar om hur ersättningen till respektive utbildningsanläggning och den vid SLU centralt placerade hippologenheten skall justeras vid ett lägre antal studenter än vad som förutsatts gälla vid fullt utbyggd utbildning (årligt intag om 65 studenter). Det senare kan till del bero på vissa förändrade förutsättningar för utbildningens genomförande jämfört med vad som avtalats mellan SLU och hästsportens organisationer år 1994. Frågan är ej heller reglerad i avtalet mellan SLU och hästsportens organisationer. Detta förhållande anser jag tydligt måste framgå i avtal. Likaså ser jag det som angeläget, främst utifrån en principiell utgångspunkt, att kostnaderna görs tydliga för respektive utbildningsanläggning vid anlitande av anställda lärare vid SLU. Detta kan t.ex. lösas genom att faktura tillställs den anläggning som vid genomförande av utbildningen anlitar av SLU anställda lärare.

Den princip som tidigare gällt finansieringen av programmet, dvs. att staten och hästsportens organisationer genom NS betalar ungefär halva kostnaden var, anser jag bör bibehållas. Det bör dock

klart och tydligt i avtal anges att hälften av kostnaderna skall betalas av staten och hälften av hästsportens organisationer. Vidare bör det regleras i avtal hur stor del av disponibel ekonomisk ram som skall betalas till respektive utbildningsanläggning samt den vid SLU centralt placerade hippologenheten. För det fall kostnaderna överstiger den för utbildningen som helhet fastställda kostnadsramen får detta finansieras av den part som överskrider ramen. Om förändringar sker vad gäller skatter, avgifter m.m. som ligger utanför parternas kontroll, t.ex. i form av ändrad lagstiftning, och som inte beaktas vid fastställande av pris- och löneomräkningstal samt har betydande ekonomiska konsekvenser för utbildningens genomförande, skall SLU ta upp konsekvenser av sådan förändring i sin anslagsframställan till regeringen inför kommande budgetår. Förändringar till följd av sådan omständighet som pekats på i det föregående bör finansieras i likhet med vad som gäller utbildningens genomförande i övrigt.

Tyvärr har utbildningen redan från början kostat mer än vad som ursprungligen beräknades. Det innebär att utbildningen redan från början har varit underfinansierad och det har varit en källa till irritation. För att utbildningen skall få nödvändig stabilitet måste frågan om finansiering lösas en gång för alla och det måste även avtalas om hur oförutsedda kostnader skall hanteras. Fördyringen av utbildningen kunde emellertid inte förutses och de avtal som träffats på området gav heller inte svar på hur frågorna skulle lösas. Parterna har därför fått söka kortsiktiga akuta lösningar. Det är inte hållbart i längden. De kortsiktiga akuta lösningarna har i huvudsak medfört att NS i särskild ordning betalat utbildningsanläggningarna för utbildningskostnader som inte har rymts inom den ursprungliga kostnadsramen.

Hänsyn har inte tagits till ökade kostnader på grund av förändrat penningvärde. Eftersom det inte gjorts någon pris- och löneomräkning uppkommer därför automatiskt en underfinansiering av utbildningen. Om pris- och löneomräkning hade skett från och med år 1995/96 enligt fastställda omräkningstal skulle hippologutbildningen disponera ca 27,45 miljoner kr för år 2000, dvs. ungefär 2 miljoner kr mer än vad som nu är fallet. Kostnaderna måste således årligen pris- och löneomräknas för att utbildning skall få en på lång sikt stabil grund.

Jag bedömer att utbildningen bör disponera en kostnadsram på 32 miljoner kr i årets penningvärde för att finansieringen skall anses vara säkerställd, se bilaga 3, avsnitt 1.1.2. Respektive part bör

således betala 16 miljoner kr i årets penningvärde, och medlen skall betalas i form av årliga driftsanslag. Min bedömning baseras på att kostnadsutfallet för år 1999 uppgick till 30,9 miljoner kr. Detta med hänsyn tagen till de av NS i särskild ordning utbetalda ersättningarna till utbildningsanläggningarna för finansiering av kostnader som inte ersatts av SLU. Jag har gjort vissa korrigeringar till följd av rimlighetsbedömningar av den metod (kostnadsfördelning mellan olika verksamhetsgrenar och utbildningar) som använts av NS för att bedöma kostnaderna vid respektive utbildningsanläggning samt tagit hänsyn till att antalet förstaårsstudenter uppgått till 32 och antalet andraårsstudenter till 40.

5.2.3 Antal studenter

Vid tillkomsten av den hippologiska högskoleutbildningen uppskattades att utbildningen fullt utbyggd skulle omfatta ett årligt intag om 65 studenter. Erfarenheterna av utbildningen är dock enligt parterna att ett årligt intag på 55 studenter bedöms vara mer realistiskt och motsvara arbetsmarknadens behov. Vidare är det viktigt att endast studenter med nödvändiga förkunskaper, såväl praktiska som teoretiska, antas till utbildningen. Under senare år har detta antal legat kring 45–55 elever, med undantag för år 1999. Jag delar den av parterna gjorda bedömningen och det bör slås fast att utbildningen fullt utbyggd skall omfatta ett årligt intag på högst 55 studenter.

5.2.4 På sikt ett tredje utbildningsår

Såväl SLU som delar av hästsektorns företrädare samt studentrepresentanter har uttalat ett starkt intresse för att införa ett tredje utbildningsår som skall leda till kandidatexamen. Fördelarna med ett tredje år som leder till kandidatexamen är som jag ser det främst att arbetsmarknaden ges tillgång till en ännu mer kompetent arbetskraft, som på sikt medverkar till att stärka sektorns konkurrensförmåga. Vidare ser jag att ett tredje utbildningsår kan bidra till att stärka hippologprogrammets akademiska profil och skapa förutsättningar för ett bättre samspel mellan hippologstudenterna, de tre riksanläggningarnas övriga verksamheter och forskning på häst.

I kommittédirektiven hänvisas till behovet av ett forskningsprogram för att utveckla utbildningen på olika nivåer samt näringen i stort. Jag vill framhålla att ett forskningsprogram inte kräver en förlängning av nuvarande grundutbildning. Ett sådant kan läggas fast redan nu. Mina förslag i fråga om forskning finns under kapitel 7.

I nuläget anser jag dock att parterna bör fokusera sina insatser på att säkerställa att den tvååriga utbildningen håller en hög kvalitet och att andelen examinerade studenter ligger på en hög nivå. Efter det att en stabil utveckling kan ses på dessa områden ser jag det som betydelsefullt om resurser kan skjutas till för att införa ett tredje år. Kostnaderna för att införa ett tredje utbildningsår bedöms översiktligt av SLU och NS uppgå till ca 4 miljoner kr per år. Jag anser att ett tredje år i allt väsentligt skall organiseras och finansieras på ett likartat sätt med vad som i övrigt föreslås gälla för hippologprogrammets genomförande.